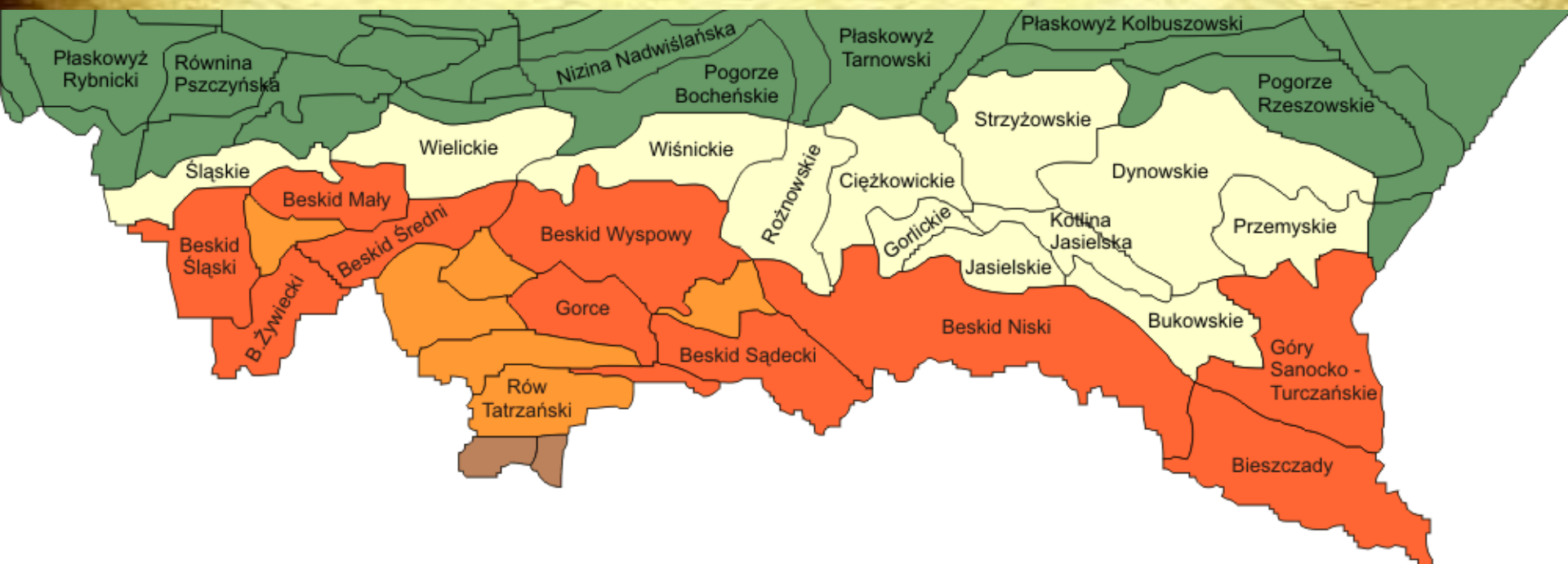

Pogórze Karpackie

Polecam arcyciekawą stronę

<http://www.pogorza.pl/>

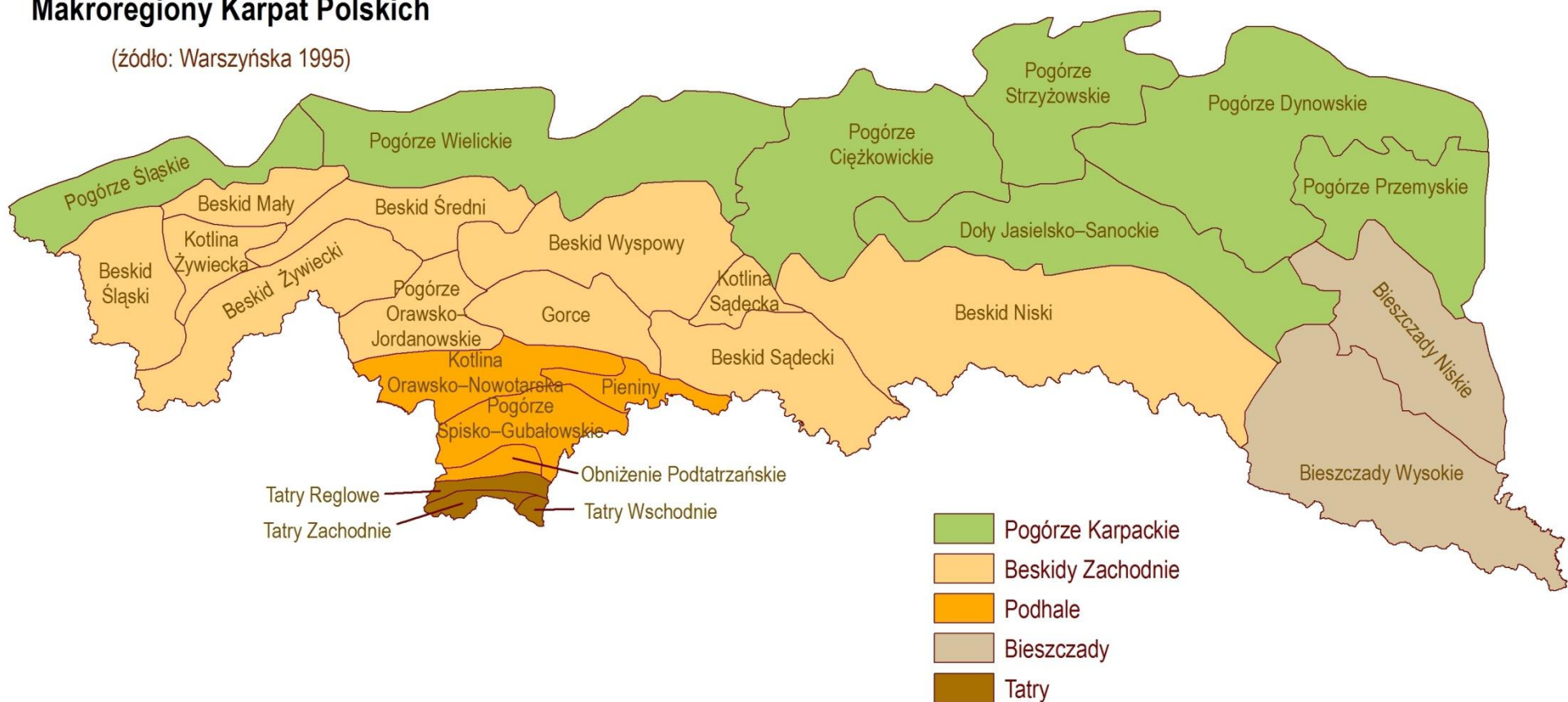
Na niej znajduje się wiele ciekawych
informacji o Pogórzu Karpackim

Makroregiony Karpat Polskich

(źródło: Warszńska 1995)

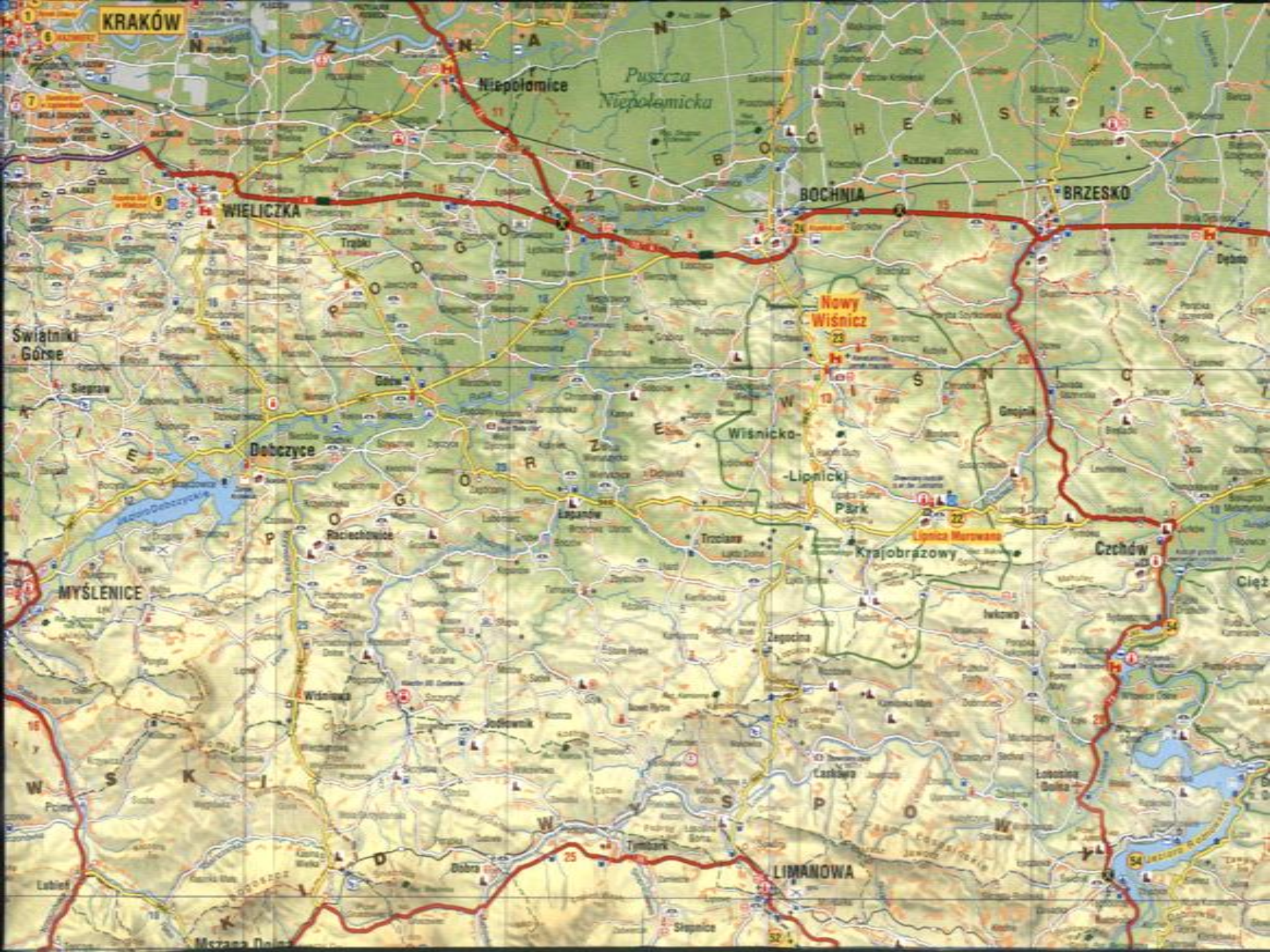

NOWY SĄCZ

GORLICE

ŚBIECZ

GRYBÓW

CIĘŻKOWICE

Park
Krajobrazowy

Park Krajobrazowy

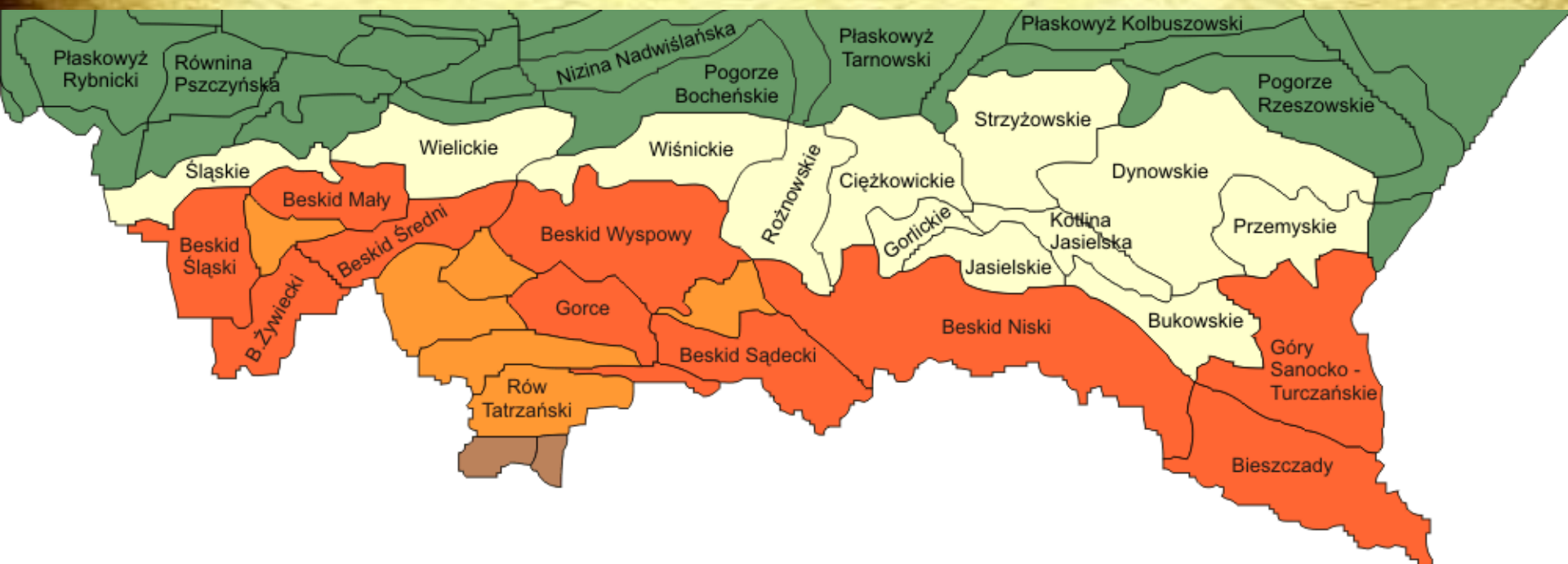
Pasma Brzanki

Pogórze Karpackie (Pogórze Beskidzkie) to północny pas Karpat Polskich i Czeskich - niższe partie Zewnętrznych Karpat Zachodnich, najdalej na północ wysunięta część Karpat Zachodnich, położona pomiędzy Beskidami na południu a Podkarpaciem Północnym na północy.

Pogórze Karpackie ma charakter wyżyny zbudowanej głównie z fliszu karpackiego o wysokościach miejscami przekraczających 500 m n.p.m.. W trzeciorzędzie erozja wietrzna i wodna wyrównała płaskowyż, wypiętrzony wskutek ruchów tektonicznych. W czwartorzędzie, w czasie ostatniego zlodowacenia, nastąpiła inwazja lądolodu skandynawskiego.

Zgodnie z regionalizacją Polski Pogórze Karpackie dzieli się na następujące makroregiony i mezoregiony:

Pogórze Zachodniobeskidzkie

Pogórze Śląskie,
Pogórze Wielickie,
Pogórze Wiśnickie,

Pogórze Środkowobeskidzkie

Pogórze Rożnowskie,
Pogórze Ciężkowickie,
Pogórze Strzyżowskie,
Pogórze Dynowskie,
Pogórze Przemyskie,
Obniżenie Gorlickie,
Kotlina Jasielsko-Krośnieńska,
Pogórze Jasielskie,
Pogórze Bukowskie.

Na wschód od Przemyśla pogórze zanika. W Zewnętrznych Karpatach Wschodnich brak zrównanego pogórza, przechodzi ono w Góry Sanocko-Turczańskie, a następnie w Beskidy Brzeżne, które zwężają się i zanikają.

Pogórze Zachodniobeskidzkie (513.3, czes. *Podbeskydská pahorkatina*) - makroregion w Polsce i Czechach, w Zewnętrznych Karpatach Zachodnich.

Zaliczają się do niego mezoregiony:

Pogórze Morawsko-Śląskie

Pogórze Śląskie

Pogórze Wielickie

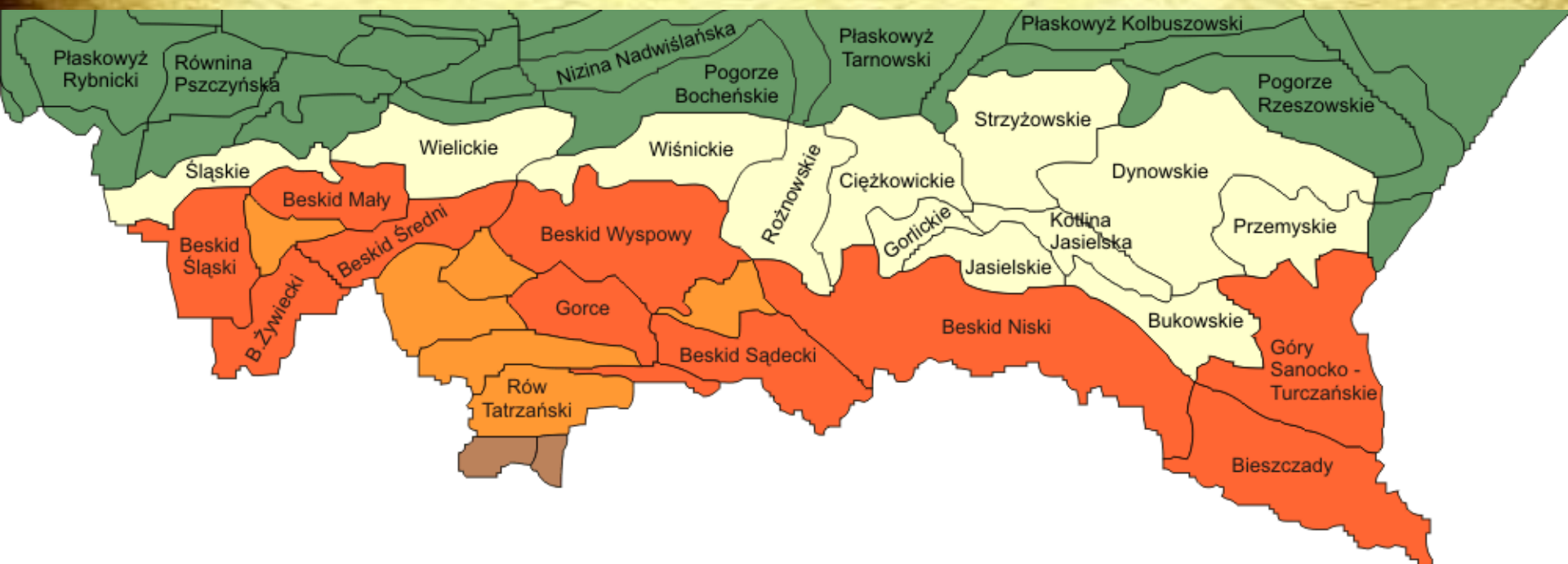
Pogórze Wiśnickie

Pogórze Śląskie (513.32) - pogórze w południowej Polsce, fragment Pogórza Zachodniobeskidzkiego, ograniczony dolinami Olzy na zachodzie i Skawy na wschodzie, oddzielony od Beskidu Śląskiego i Małego na południu, przechodzący w Kotlinę Oświęcimską i Ostrawską na północy. Porozcinany dolinami rzek: Olzy, górnej Wisły, Białej, Soły, Wieprzówki, Kleczanki i Skawy. Gęsto zaludniony, na jego terenie znajdują się miasta: Cieszyn, Skoczów, Bielsko-Biała, Kęty, Wadowice.

Powierzchnia 545 km², szerokość pasma wyżyn 5-15 km, wysokość 300-500 m n.p.m.

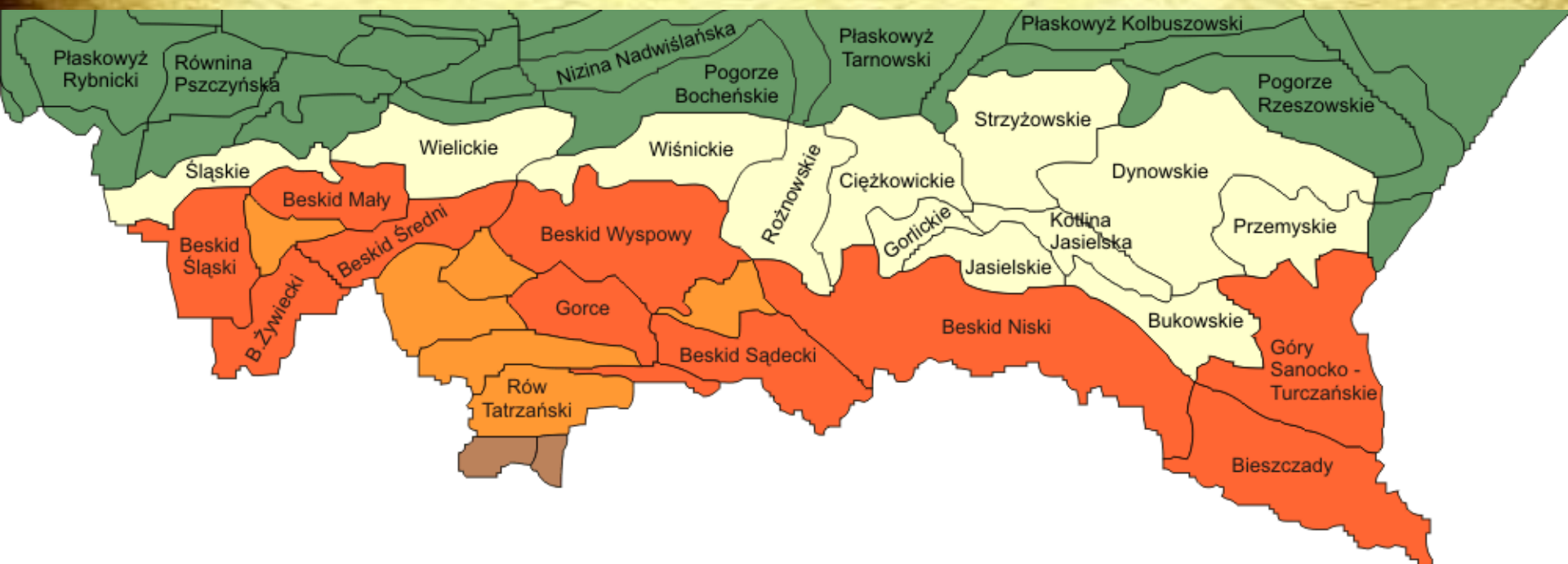

Pogórze Wielickie (513.33) – mezoregion fizycznogeograficzny, obejmujący fragment przedpola Beskidów, położony pomiędzy dolinami Skawy i Raby, u stóp Beskidu Makowskiego.

Na zachodzie graniczy z Pogórzem Śląskim, na wschodzie - z Pogórzem Wiśnickim. W kierunku północnym obszar Pogórza Wielickiego przechodzi w Kotlinę Oświęcimską, która w kierunku wschodnim zwęża się w Bramę Krakowską. Zachodnie rejony Pogórza Wielickiego, leżą na północ od Wadowic i Kalwarii Zebrzydowskiej, zamkniętą od północy doliną Wisły, a od południa odcinkiem drogi krajowej Cieszyn - Kraków. Fragment południowo-wschodniej części pogórza wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Wiśnickiego.

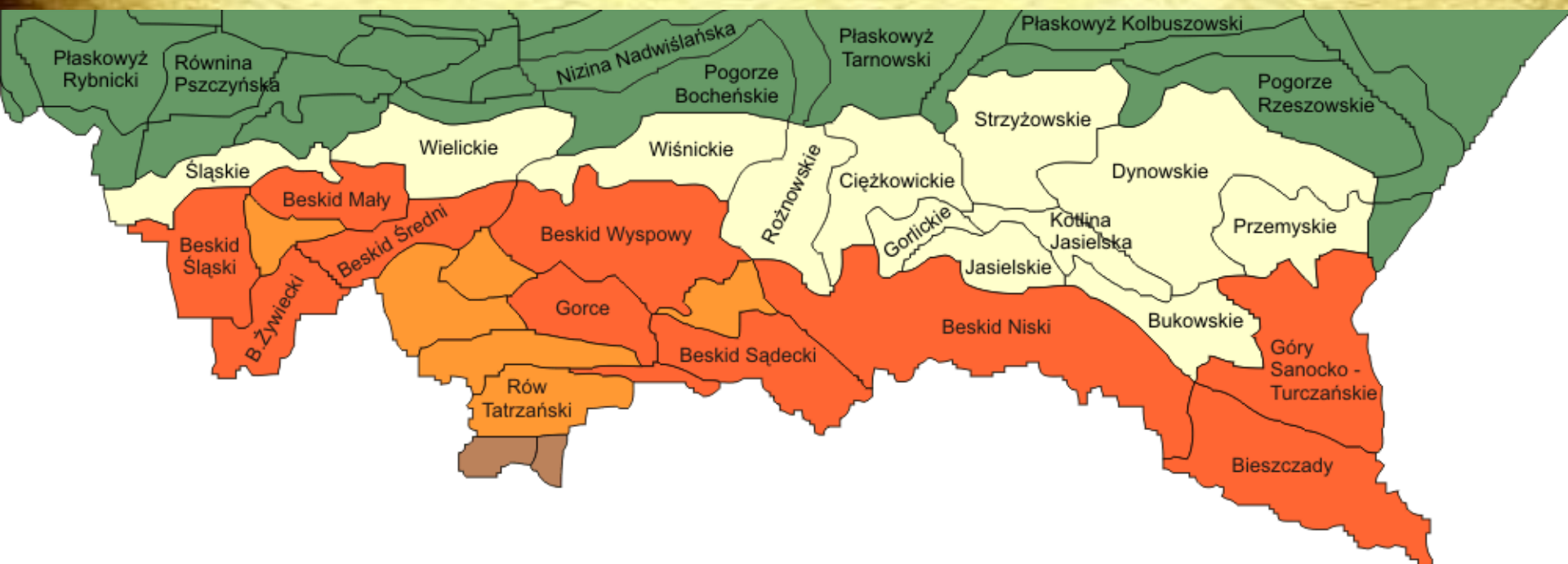

Zbiornik w Dobczycach

Pogórze Wiśnickie (513.34) – mezoregion fizycznogeograficzny stanowiący wschodnią część Pogórza Zachodniobeskidzkiego, którego środkową częścią jest Pogórze Wielickie. Położony jest między dolinami Raby i Dunajca. Od południa granica przebiega łagodnie z Beskidem Wyspowym, natomiast północną granicę stanowi próg denudacyjny Pogórza Karpackiego wysokości 60-80 m, a za nim znajduje się Podgórze Bocheńskie. Na obszarze Pogórza Wiśnickiego znajduje się Wiśnicko-Lipnicki Park Krajobrazowy.

Budowa geologiczna i rzeźba terenu

Średnie wyniesienie mieści się między 330-480 m n.p.m. Pogórze charakteryzują wydłużone szerokie spłaszczone garby, oddzielone wąskimi obniżeniami pochodzenia erozyjnego.

Najważniejsze wzgórza Pogórza Wiśnickiego to: Rogozowa (530 m n.p.m.), Szpilówka (516 m n.p.m.), Bukowiec (498 m n.p.m.), Paprotna (460 m n.p.m.), Bocheniec (399 m n.p.m.), Wilkówka (zwana też Dąbrową, 409 m n.p.m.), Wolnica (408 m n.p.m.) i Panieńska Góra (331 m n.p.m.)

W dolinach płyną bystre potoki należące do dorzecza Raby, Uszwicy lub Dunajca, a spadki na zboczach dochodzą do 20%. Pogórze Wiśnickie budują dolno- i górnokredowe utwory fliszowe, kredowe łupki oraz eoceńskie łupki pstre, margle, piaskowce. Są one przykryte kilkunastometrową warstwą utworów z czwartorzędu tj. glin pylastych, glin i pyłów półzwartych, pyłowymi utworami lessopodobnymi. W północnej części na granicy z pogórzem Bocheńskim teren przykrywają głównie utwory pylaste w postaci pseudobielicowych gleb. Erozja wodna i wietrzna stale zmienia krajobraz w wyniku deflacji, spłukiwania oraz akumulacji materiału. Zaniechanie upraw wraz z wzrostem powierzchni lasów i łąk zahamowały dostawę materiału do potoków, co powodowało wzrost energii potoków i silniejsze erodowanie dolin rzecznych. Charakterystyczną cechą wzniesień Pogórza Wiśnickiego jest występowanie licznych wystających z ziemi skałek, ostańców wierzchołkowych i wychodni.

Środowisko naturalne jest w niewielkim tylko stopniu skażone, gdyż brak tu ciężkiego przemysłu i wielkich aglomeracji miejskich, a rolnictwo zbliżone jest do ekologicznego. Cały obszar pogórza wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Wiśnickiego.

Warto zobaczyć

miejsowości: Czchów, Dębno, Nowy Wiśnicz, Lipnica Murowana, Gosprzydowa, Okocim, Porąbka Uszewska, Melsztyn.

rezerваты i pomniki przyrody: rezerwat przyrody Kamień Grzyb, pomnik przyrody Kamienie Brodzińskiego, pomnik przyrody Skałki Chronowskie.

Szlaki turystyczne:

- z Bochni przez Nowy Wiśnicz, Kamień Grzyb, Paprotną, Rajbrot, górę Łopusze, Przełęcz Widoma-Rozdziele, górę Kamionną z z rezerwatem przyrody i Pasierbiecką Górę do Tymbarku.
- z Rajbrotu obrzeżem Pogórza Wiśnickiego przez Dominiczną Górę, Piekarską Górę, Szpilówkę i Bukowiec.
- z Biadolin Szlacheckich przez Dębno, wzgórze Wilkówka, miejscowość Jaworsko, górę Wolnicę (408 m n.p.m.), do Melsztyna.
- z Wojnicza przez Wielką Wieś, na Panieńską Górę (331 m n.p.m.).

Na wzgórzach w wielu miejscach występują
skalne ostańce

Żarnówka - Jedno ze wzniesień Pogórza
Wiśnickiego. Na prawo od niej Łopusze

Wiśnicz Nowy
Zamek Lubomirskich
Unesco

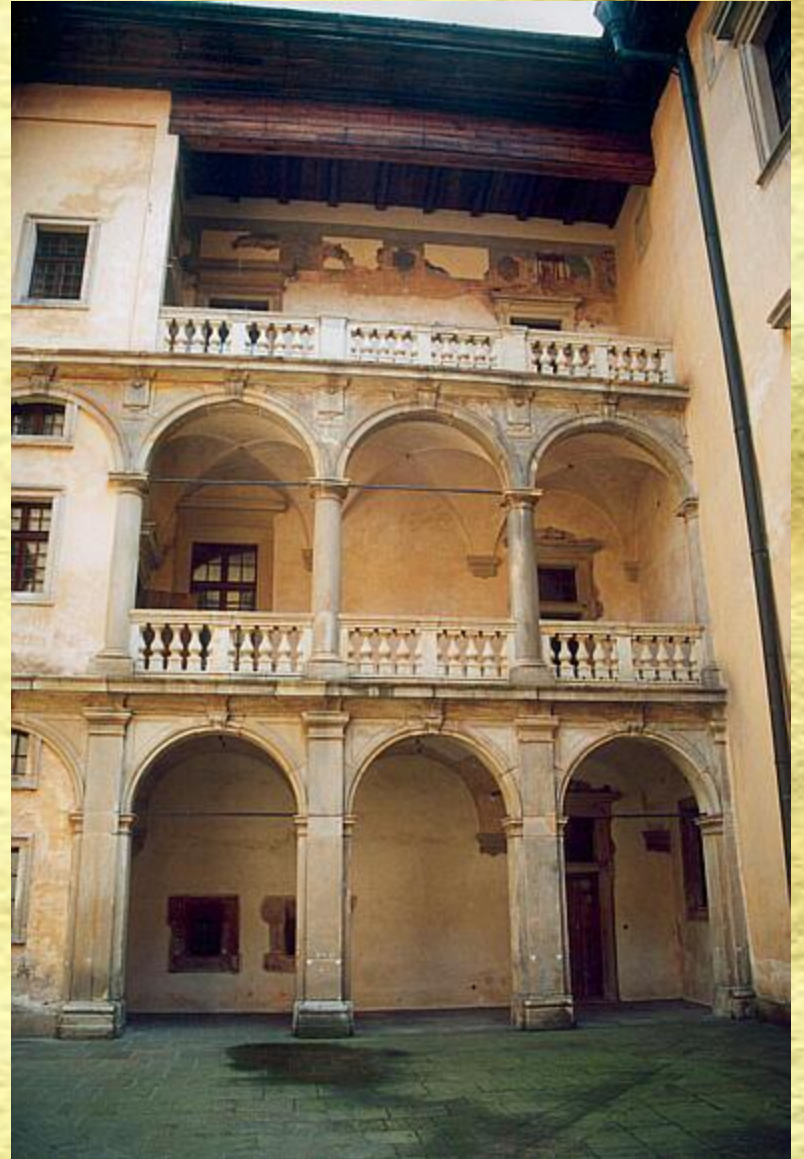

Nowy Wiśnicz

LEGENDA

- granica gminy
- zabytkowy układ architektoniczny
- droga wojewódzka
- droga lokalna
- granica wioski
- trasa rowerowa
- szlak turystyczny
- ▲ szczyt
- ▲ rezerwat "Kamienie Brodzińskiego"
- ▲ ścieżka przyrodnicza
- punkt widokowy
- kaplica kościelna
- zabytkowa kapliczka
- zabytkowy kościół
- zabytkowy dworek
- zabytkowa architektura
- ▲ pomnik przyrody
- UG Urząd Gminy
- + cmentarz wojenny
- + schronisko młodzieżowe, hotel
- + szkoła, kino, świetlica
- + miejsce martyrologii
- + restauracja, kawiarnia, bar
- P parking
- B stacja benzynowa
- + poczta
- + ośrodek zdrowia
- + apteka
- B bank

Gmina
Lipnica
Murowana

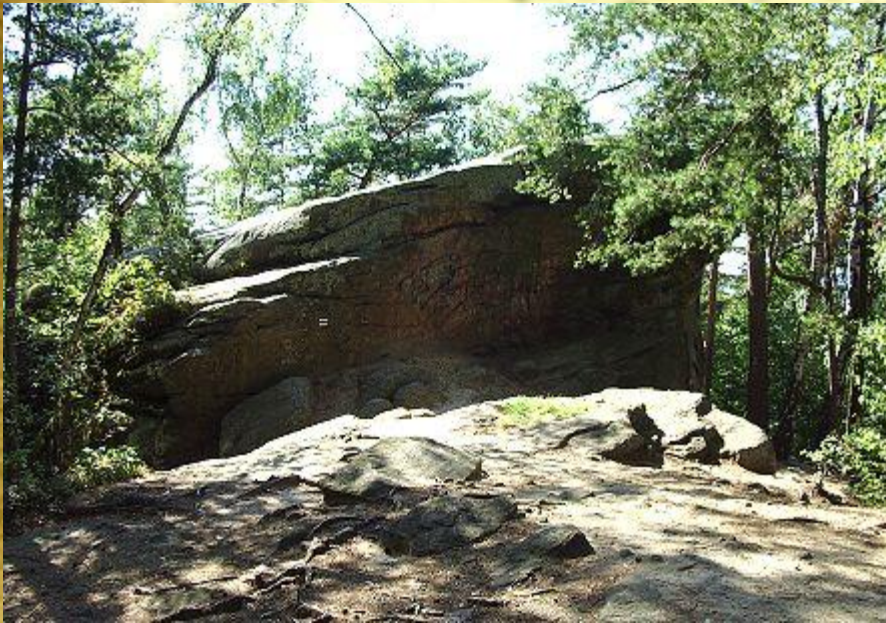

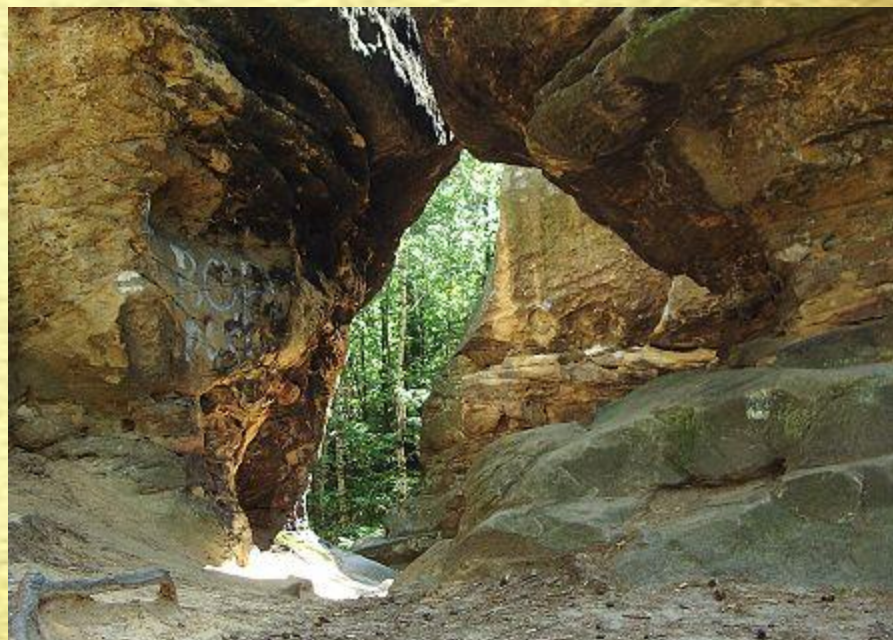
Kamienie

Brodzińskiego

Nazwa piaskowych skałek pochodzi od nazwiska poety Kazimierza Brodzińskiego (1791-1835 r), który w tej okolicy spędził swoje dzieciństwo i często odwiedzał to miejsce. Skałki powstawały w ciągu kilku tysięcy lat. Największą z nich jest "Wielki Kamień" o wysokości 10 metrów.

Ruiny zamku w Melsztynie

Copyright © Jerzy Strzelecki

Zamek w Dębnie k/Brzeska

Powstało dzięki
pokładom soli kamiennej

Bochnia

Lokacja miasta 1253 r.

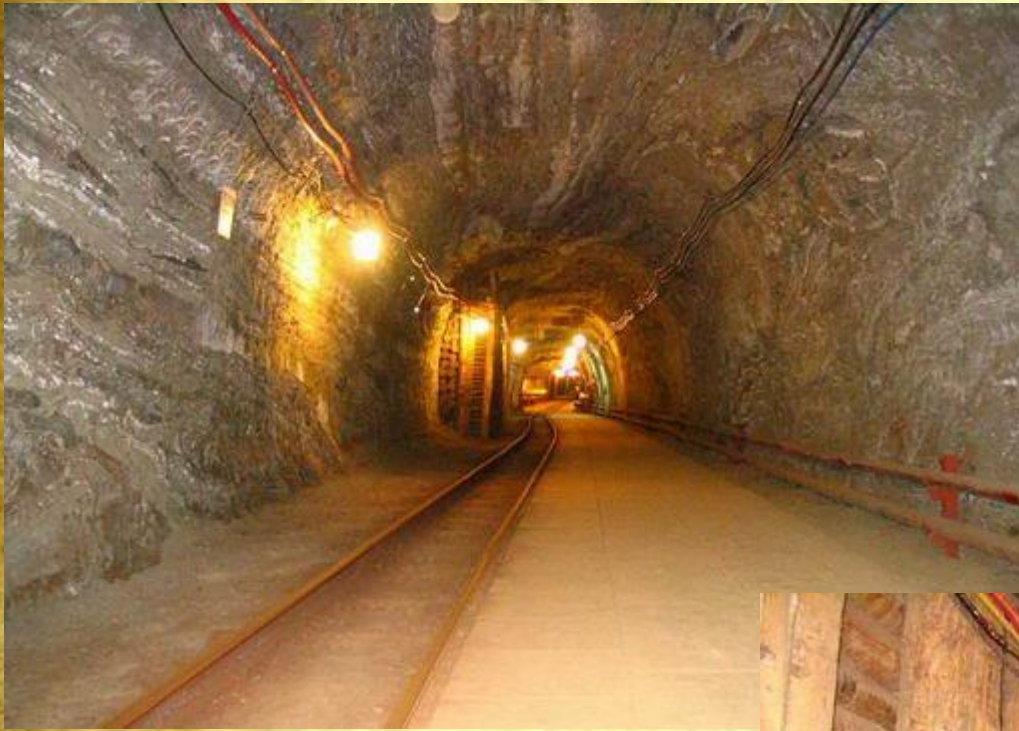

Muzeum

Kościół – sanktuarium NMP

Brzesko

- Pałac Goetzów
- Ratusz

Zamek w Czchowie

Kościół w Czchowie z elementami romańskimi.
Nagrobek rodziny Wielogłowskich.

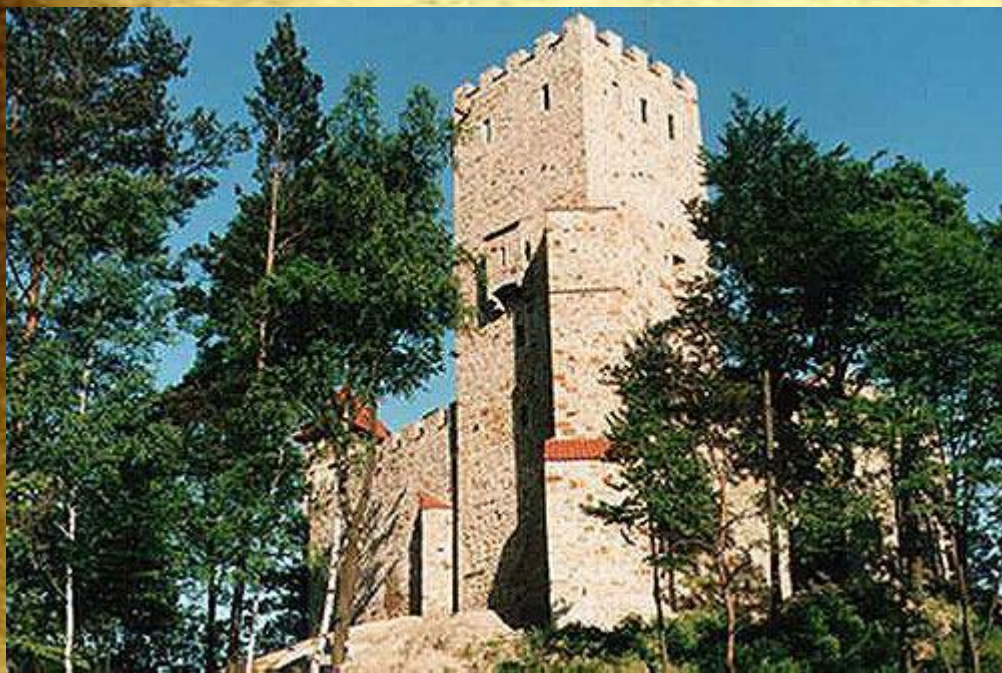
Tropsztyn

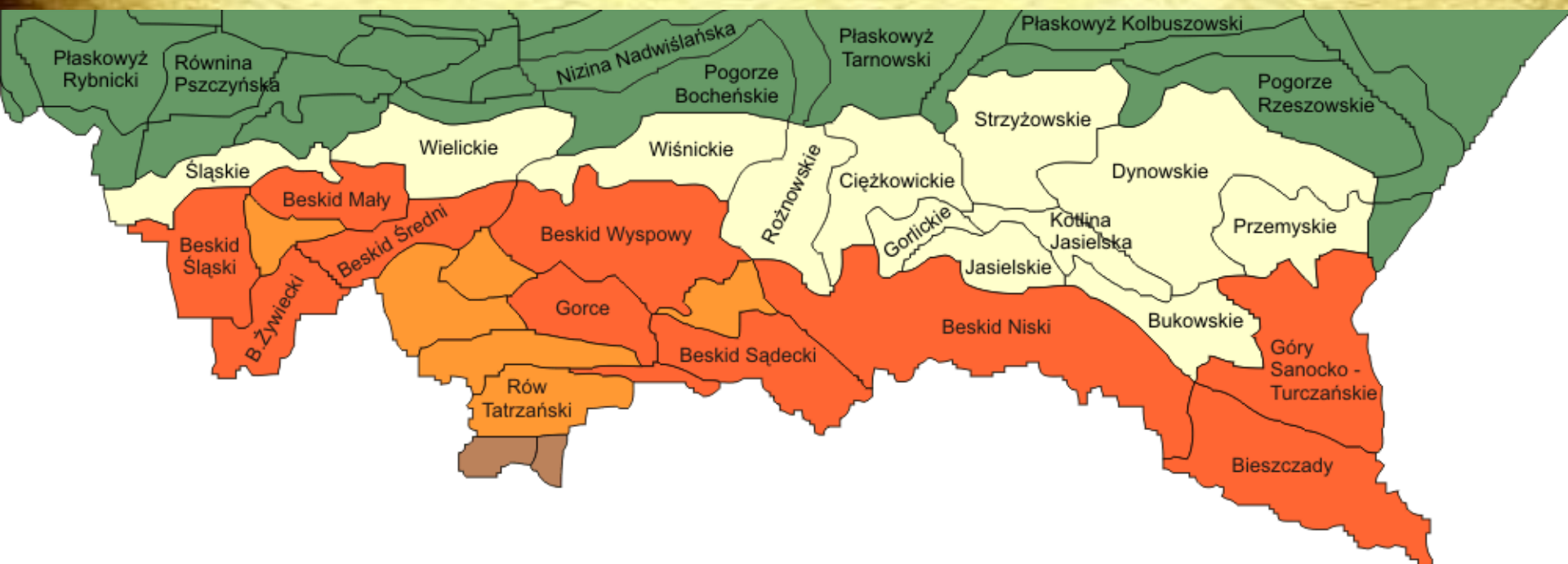

Pogórze Środkowobeskidzkie (513.6) - makroregion w południowo-wschodniej Polsce, w Zewnętrznych Karpatach Zachodnich. Graniczy od wschodu i południa z Beskidem Lesistym a od zachodu z Beskidem Sądeckim.

Zaliczają się do niego:

Pogórze Rożnowskie
Pogórze Ciężkowickie
Pogórze Strzyżowskie
Pogórze Dynowskie
Pogórze Przemyskie
Obniżenie Gorlickie
Kotlina Jasielsko-Krośnieńska
Pogórze Jasielskie
Pogórze Bukowskie

Pogórze Rożnowskie (513.61) - mezoregion geograficzny w południowo-wschodniej Polsce.

Pogórze Rożnowskie leży bezpośrednio na północ od zachodniej części Beskidu Niskiego. Powierzchnia 802 km². Pas pogórza jest tutaj szeroki na około 40 km. Granice stanowią dolina Dunajca (od zachodu) i dolina Białej (od wschodu). Granicę północną i południową trudniej wyznaczyć jednoznacznie, dlatego umownie przyjmuje się, że granica jest tożsama z przebiegiem linii kolejowych Kraków-Tarnów (od północy) i Grybów-Nowy Sącz (od południa).

Wyróżnia się tu następujące mniejsze jednostki:

- rozróg Wału (na północy),
- pasmo Mogiły i Styru na osi Czchów-Gromnik,
- grupa Jamnej,
- masyw Rosochatki na południu.

Region cechuje się urozmaiconą rzeźbą, z garbami dochodzącymi do 550 m n.p.m., głęboko wciętymi dolinami Dunajca, Białej i ich dopływów. W użytkowaniu przeważają pola uprawne i łąki, lasy zachowały się na bardzo stromych stokach.

W obrębie regionu znajdują się dwa zbiorniki wodne: Jezioro Rożnowskie (16,9 km²) i Jezioro Czchowskie (3,5 km²), ich lokalizacje w krętej, przełomowej dolinie Dunajca nadaje regionowi szczególne walory krajobrazowe. Ważniejsze miejscowości: Tuchów i Ciężkowice nad Białą oraz Rożnów (ośrodek sportów wodnych) nad Dunajcem.

Przez Pogórze Rożnowskie przebiegają szlaki turystyczne, z których najważniejsze to:

- Tęgoborze (Przełęcz Św. Justa) - Znamierowice - Tabaszowa - Ostra Góra Płn. (459 m n.p.m.) - Ostra Góra (483 m n.p.m.) - Witowice Górne - Witowice Dolne - Rożnów - pd. zbocza góry Majdan (512 m n.p.m.) - Bartkowa-Posadowa - Przydonica - Żebraczka (502 m n.p.m.) - Bukowiec - Falkowa (506 m n.p.m.) - Bruśnik - Styrek (430 m n.p.m.) - Kąśna Dolna - Ciężkowice; dalej przez Pogórze Ciężkowickie do Tarnowa - szlak równoleżnikowy, udostępniający środkową część Pogórza;

- Czchów - Piaski-Drużków - szczyt Głowaczka - szczyt Sucha Góra - Ruda Kameralna - Mogiła (478 m n.p.m.) - Styr (460 m n.p.m.) - Sucha Góra (Budzyń) (396 m n.p.m.) - Sucha Góra (360 m n.p.m.) - Polichty - Gromnik (województwo małopolskie) - Babia Góra (327 m n.p.m.) - Wał (523 m n.p.m.) - Lubinka - Szczepanowice - Błonie - Koszyce Wielkie - Tarnów-Koszyce - szlak równoleżnikowy;

- Bartkowa-Posadowa - Majdan (512 m n.p.m.) - Ostryż (447 m n.p.m.) - Ostryż Płd. (417 m n.p.m.) - Jamna (490 m n.p.m.) - Rosulec (Jastrzębia Góra) (516 m n.p.m.) - Jastrzębia - Sucha Góra (Budzyń) (396 m n.p.m.) - Sucha Góra (360 m n.p.m.) - Brzozowa - Siemiechów - Wielkie Góry (Jurasówka) (458 m n.p.m.) - Wał (523 m n.p.m.) - Pleśna; i dalej do Tarnowa

ROŻNÓW - ZAPORA

Rożnów – zamek Piotra Rożena później Zawiszy Czarnego

RUINY GOTYCKIEGO ZAMKU z XIV WIEKU

HERB "SULIMA"
ZAWISZY CZRNEGO

Herb Sulima

W XIII WIEKU W TYM MIEJSCU ISTNIAŁA STRAŻNICA NALEŻĄCA DO RODU GRYFITÓW, W XIV WIEKU PRZESZŁA ONA W RĘCE ROŻENÓW. OD NAZWY TEGO RODU PRAWDOPODOBNIIE WYWODZI SIĘ NAZWA MIEJSCOWOŚCI. STRAŻNICA ZOSTAŁA PRZEBUDOWANA W ZAMEK, ZWANY ZAMKIEM "GÓRNYM" (PO POWSTANIU DRUGIEGO ZAMKU W ROŻNOWIE Z XVI W. ZWANEGO "DOLNYM").

BUDOWLA WZNIESIONA PRZEZ PIOTRA ROŻENĄ OKOŁO 1350-1370 ROKU NA WZGÓRZU, OPASANA RZEKĄ. ZAMEK ZBUDOWANY Z KAMIENIA W STYLU GOTYCKIM, NA PLANIE CZWOROBOKU ZBLIŻONYM DO PROSTOKĄTA. PEŁNIŁ ON DUŻĄ ROLĘ NA SZLAKU HANDLOWYM PROWADZĄCYM ZE STOLICY POLSKI NA WĘGRY.

OKOŁO 1426 ROKU ZNAŁAZŁA SIĘ WE WŁADANIU SŁAWNIEGO BOHATERA SPOD GRUNWALDU - ZAWISZY CZARNEGO Z GRABOWA. NASTĘPNIE, W XV WIEKU BYŁA W POSIADANIU RODZINY TARNOWSKICH. JAN AMOR TARNOWSKI, ZE WZGLĘDU NA BRAK MIEJSCA POD ROZBUDOWĘ TEGO ZAMKU, ROZPOCZĄŁ BUDOWĘ DRUGIEJ TWIERDZY W ROŻNOWIE. DLATEGO W XVII WIEKU ZAMEK ZOSTAŁ OPUSZCZONY I POPADŁ W RUINĘ. OBECNIE ZACHOWAŁY SIĘ TYLKO FRAGMENTY MURÓW OBWODOWYCH I ZABUDOWY WEWNĘTRZNEJ.

JAK GŁOSI LEGENDA, W KAPLICY ZAMKOWEJ ZNAJDOWAŁ SIĘ OBRAZ MATKI BOSKIEJ BOLESNEJ, KTÓRY OBECNIE JEST W KOŚCIELE W ROŻNOWIE.

Herb Sulima

URZĄD GMINY W GRÓDKU n. DUNAJCEM

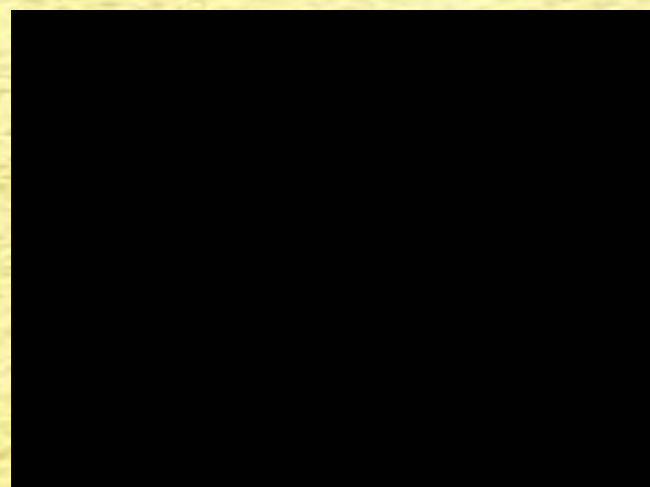

Dwór Stadnickich

Podole – Górowa

SZLAK ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

Warto zobaczyć / Recommended / To be seen

Kościół w Podolu

Kościół parafialny Podole
The Parish Church of the Holy Cross in Podole was erected in the first half of the 14th and converted in around 1540. It is a late Gothic church, built using oak construction with vertical boarding. The church interior is covered by flat ceiling ceiling and decorated with ornate wooden figures from the 16th century. The choir screen contains a relief with fragments of medieval Gothic painting from the first half of the 15th century. The church is a valuable part of the Wooden Architecture Trail in Podole.

Die Pfarrkirche der Heiligen Kreuz in Podole
Die Kirche entstand in der 1. Hälfte des 14. J. und wurde um 1540 in den gotischen Stil umgebaut. Das Innere der Kirche hat eine Kuppeldecke mit Schnitzfiguren aus der ersten Hälfte des 16. J. Der Chor enthält eine Relief mit Fragmenten eines mittelalterlichen Wandgemäles aus der ersten Hälfte des 15. J. Die Kirche ist ein wertvolles Denkmal der Holzbaukunst in Podole.

www.drewniana.malopolska.pl

Jamna -

góra (503 m n.p.m.) i śródleśna wieś w centralnej części Pogórza Rożnowskiego. Ważny węzeł turystyczny szlaków pieszych i rowerowych. Na północnym skraju polany usytuowany jest Ośrodek Rekolekcyjny Dominikanów Ojca Jana Góry Republika Św. Jacka.

W lesie powyżej przysiółka znajduje się schronisko studenckie Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.

Wieś Jamna była świadkiem największej bitwy obronnej w czasie akcji "Burza,, w 1944 roku.

W dniu 25 września Batalion AK "Barbara,, stoczył tutaj całodniową walkę z przeważającymi siłami niemieckimi. Straty okupanta określono na 100-200 ludzi, w tym od 50 do 100 zabitych.

W Batalionie "Barbara" poległo 4 żołnierzy.

Pod osłoną nocy partyzantom udało się wyrwać z okrążenia. Niemcy w odwet za poniesione straty dokonali dzień później pacyfikacji wsi, mordując 57 osób i paląc zabudowania.

W hołdzie poległym wzniesiono pomnik, a na marmurowej płycie wyryto nazwiska tych mieszkańców, którzy nie doczekali wyzwolenia...

Panorama bitwy

Jamna
Ośrodek
duszpasterstwa

Bacówka Jamna

Rezerwat „Bukowiec”

Bukowiec (530 m n.p.m.) – szczyt na północny zachód od Bobowej w centralnej części Pogórza Rożnowskiego. Obok leży mała wieś Bukowiec. Na stoku Bukowca stoi zabytkowy drewniany kościółek, dawna cerkiew grekokatolicka z 1892 roku przeniesiona tu w 1948 roku ze wsi Kamianna w Beskidzie Niskim. Od 1953 roku na Bukowcu powołano rezerwat przyrody nieożywionej "Diable Skały".

Został utworzony w 1953 roku, jego powierzchnia wynosi 16,07ha. Rezerwat chroni zgrupowania form skałkowych zbudowanych z piaskowców i zlepieńców ciężkowickich.

Na uwagę zasługują skały:

- Baszta (zwana Diabłem), wysokość 13m, obwód 7m.
- Ambona, wysokość 13m, długość 20m,
- Grzyb, wysokość 10m.

Na terenie rezerwatu znajdują się jaskinie szczelinowe. Największa - "Diabla Dziura", ma ok. 320m długości i 42,5m głębokości.

Kościół na Bukowcu

Dawniej cerkiew w Kamiannej

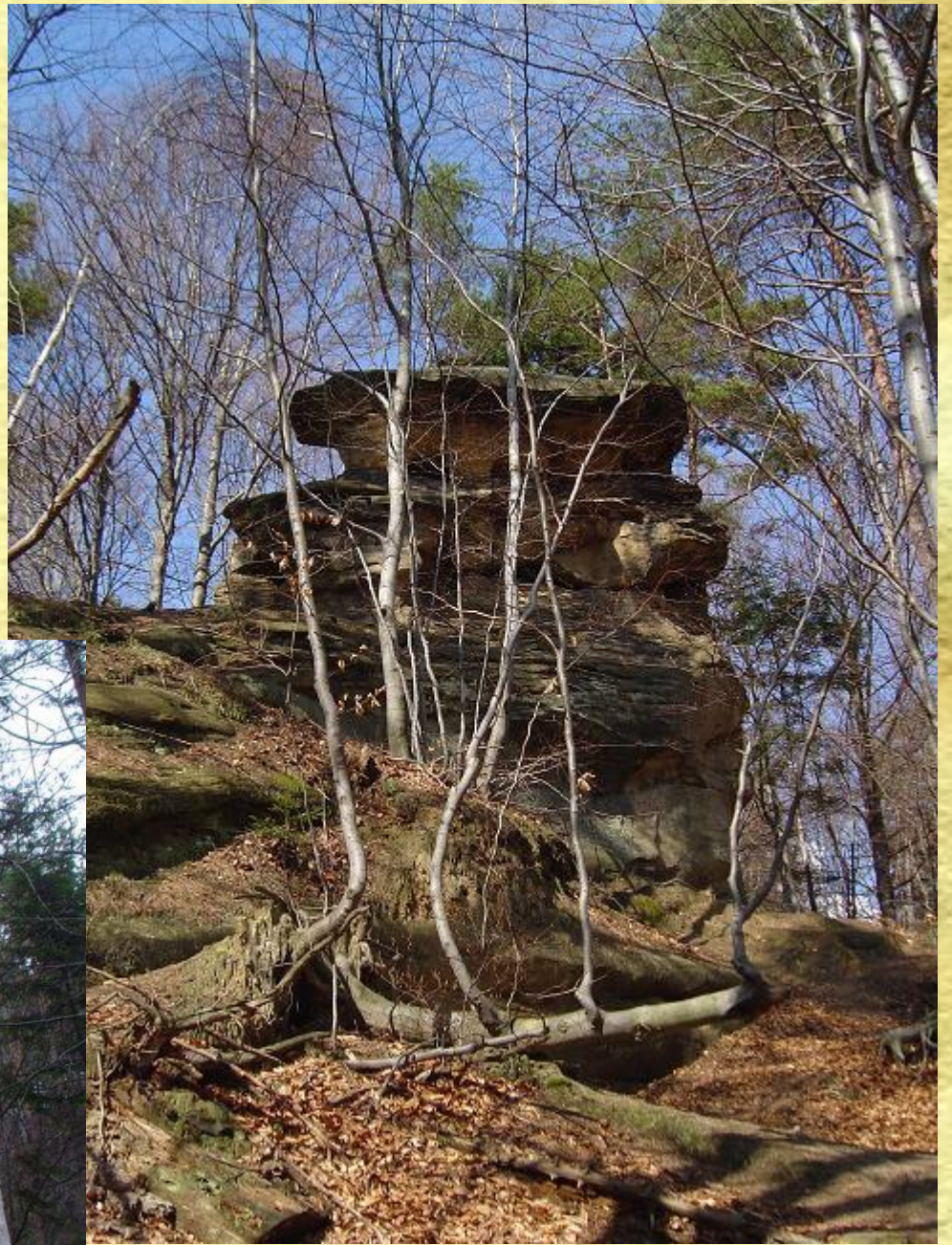

Rezerwat leśny na stoku Jodłowej Góry

W Mogilnie znajduje się rezerwat leśny (651 m.n.p.m) o powierzchni 35 ha. Został on utworzony w 1963 r. Położony jest na stoku Jodłowej Góry. Zaistniał dla ochrony naturalnego stanowiska cisów. Na terenie rezerwatu rośnie około 800 okazów tych drzew, z których niektóre osiągają wysokość 9 m. Pod względem pokroju cisy przedstawiają różne formy: jednopienne, kilkupienne oraz krzaczaste.

Rosochatka z Ptaszkowej

Ptaszkowa

Wieża na Jaworzu

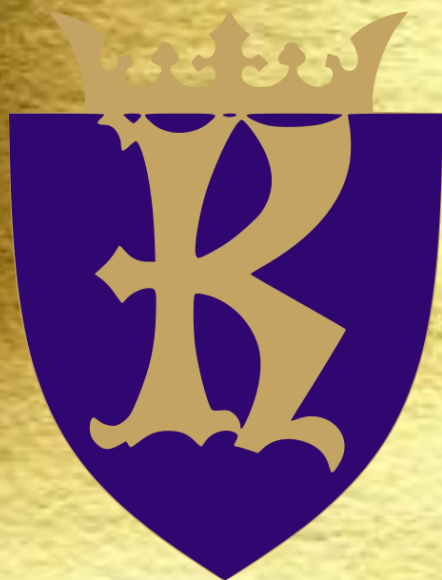
Następny

Widok z wieży na
B. Sąddecki i Tatry

Grybów

Rosochatka

Jeżów

Wilczyska

Kościół św. Stanisława biskupa

Bobowa – kościół św. Zofii

Bobowa
Synagoga i kirkut

Tu działał cadyk
Halberstam – wnuk
Chaima z N. Sącza

Kirkut w Bobowej

Pylony w Staszówce

mentarz wojskowy z I Wojny Światowej z monumentalnym pomnikiem, składającym się z czterech kamiennych graniastosłupów, wzniesiony przez włoskich jeńców wziętych do niewoli przez żołnierzy armii Austro - Węgier.

Ciężkowicko-Rożnowski Park Krajobrazowy jest parkiem krajobrazowym, który powstał w kwietniu 1995 roku i leży w południowo-wschodniej części województwa małopolskiego, na Pogórzu Rożnowskim i Pogórzu Ciężkowickim. Powierzchnia parku wynosi 17 634 ha. Jest częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego, pełniącego funkcję otuliny. W miejscowości Polichty działa Ośrodek Edukacji Ekologicznej.

Przyroda nieożywiona

- Rezerwat przyrody Skamieniałe Miasto - zgrupowanie form skalnych w Ciężkowicach,
- Rezerwat przyrody Diable Skały - formy skalne w rejonie Bukowca,
- Diabla Dziura - jedna z najdłuższych jaskiń szczelinowych w Polsce o długości ok. 320 m.,
- pomniki przyrody "Wieprzek" w Jastrzębi i Jar "Wodospad" w Ciężkowicach,
- źródła wód mineralnych - siarczkowych i chlorkowych.

Flora

- Około 900 gatunków roślin naczyniowych,
- zespół kwaśnej buczyny górskiej - Jamna, pasmo Mogiły,
- zespół żyznej buczyny karpackiej - Jamna, Borowa, Siekierczyna, Bruśnik,
- murawy kserotermiczne na zboczach Białej,
- kukulka szerokolistna,
- pierwiosnka wyniosła,
- skrzyp olbrzymi,
- widłak wroniec,
- pióropusznik strusi,
- Jęczyznik zwyczajny.

Fauna

- motyle,
- chrząszcze,
- bocian czarny,
- krogulec,
- dzięcioł czarny.

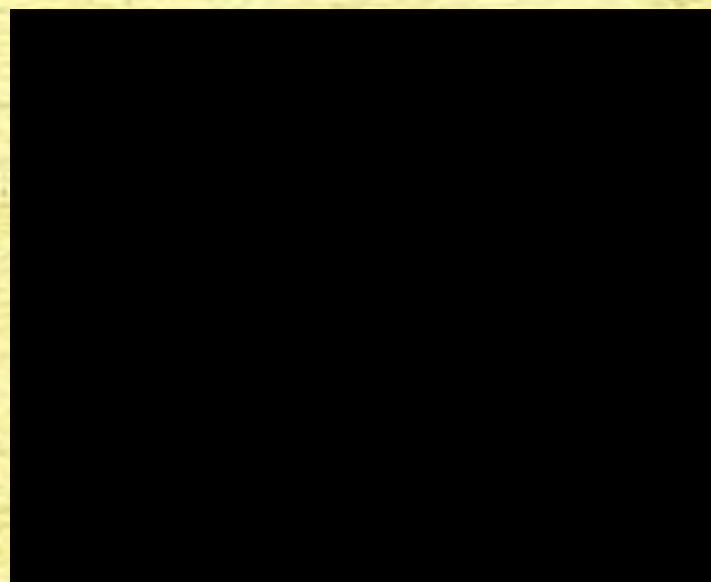

Kaśna Dolna – Dworek Paderewskiego

Pogórze Ciężkowickie (513.62) – mezoregion geograficzny w południowo-wschodniej Polsce. Wchodzi w skład Pogórza Środkowobeskidzkiego. Leży między Tarnowem na północnym zachodzie a Jasłem na południowym wschodzie i rzekami Białą na zachodzie i Wisłoką na wschodzie. Wartymi uwagi są dwa wzniesienia z których najwyższym jest Liwocz (562 m n.p.m.), Kolejnym natomiast góra Kokocz (441 m n.p.m.)

Jest to teren mało znany i spopularyzowany, ale bardzo urokliwy. W budowie geologicznej najwyższego pasma Pogórza Ciężkowickiego - Pasma Liwocza wyróżniają się dwie odrębne serie geologiczne - sfałdowany flisz serii śląskiej i pokrywa czwartorzędowa. Obszar ten zbudowany jest głównie z piaskowca ciężkowickiego.

Ochrona przyrody:

- Rezerwat przyrody Skamieniałe Miasto w Ciężkowicach
- Rezerwat przyrody Liwocz
- Rezerwat przyrody Ostry Kamień
- Park Krajobrazowy Pasma Brzanki

Zabytki:

Na Pogórzu Ciężkowickim znajduje się wiele cennych obiektów zabytkowych:

- Pałace np. pałac w Brzyskach,
- Kościół drewniane np. Kościół św. Michała Archaniola w Binarowej - wpisany na listę UNESCO - jeden z najcenniejszych zabytków pogórza,
- Kościół murowane np. kościół w Brzyskach,
- Cmentarze z I Wojny światowej np. Cmentarz wojskowy nr 27 w Bączalu Górnym,
- Zespół staromiejski w Bieczu,

Góra Św. Marcina – resztki zamku

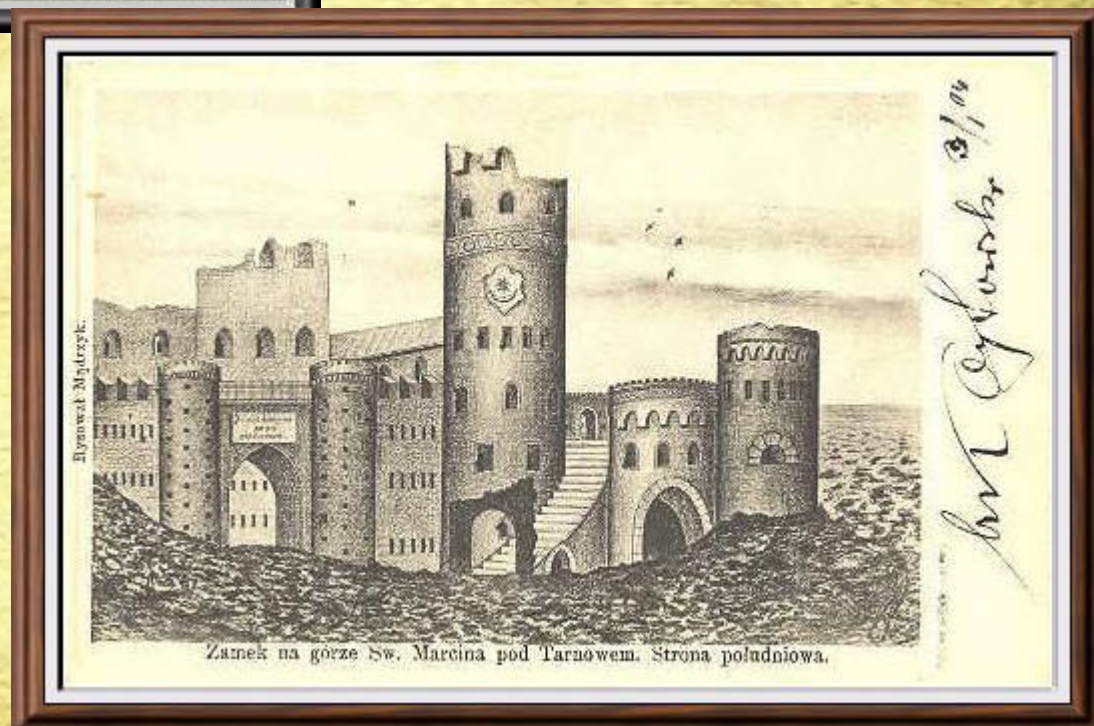

Ciężkowice

Tuchów

Ratusz

Kościół św. Jakuba

Rezerwat przyrody nieożywionej w Ciężkowicach - Skamieniałe Miasto.

Obejmuje on zalesiony teren około 15 ha, na którym znajdują się malownicze skałki zbudowane z piaskowca ciężkowickiego. Skały posiadają swoje nazwy i związane z nimi historie. Jest Grunwald, Czarownica, Ratusz, Piramidy, Skałka z krzyżem i inne.

Istnieje kilka legend wyjaśniających pochodzenie skamieniałego miasta. Według jednej z nich zamianą w skały zostali ukarani mieszkańcy miasta za swoją chciwość lub rozwiązłość. Tak naprawdę jednak skały te narodziły się z osadów prehistorycznego dna morskiego.

Początek szlaku turystycznego przez rezerwat zaczyna się nieco ponad pół kilometra od centrum Ciężkowic na południe. Tutaj przy drodze z Tarnowa do Krynicy znajduje się parking, zaraz obok skałki Grunwald wraz z symboliczną bramą na teren parku.

Obok drogi znajdują się także dwie inne skałki: Ratusz i Czarownica, położone między drogą a brzegiem rzeki Biała. Resztę skałek spotkamy podczas wędrówki szlakiem turystycznym, aż do wzgórza Skała. Przejście szlaku tam i z powrotem powinno zająć od 2 do 4 godzin.

Poniżej krótki filmik przedstawiający Skamieniałe Miasto i Dworek Paderewskiego znajdujący się w sąsiedniej miejscowości Kąсна Dolna.

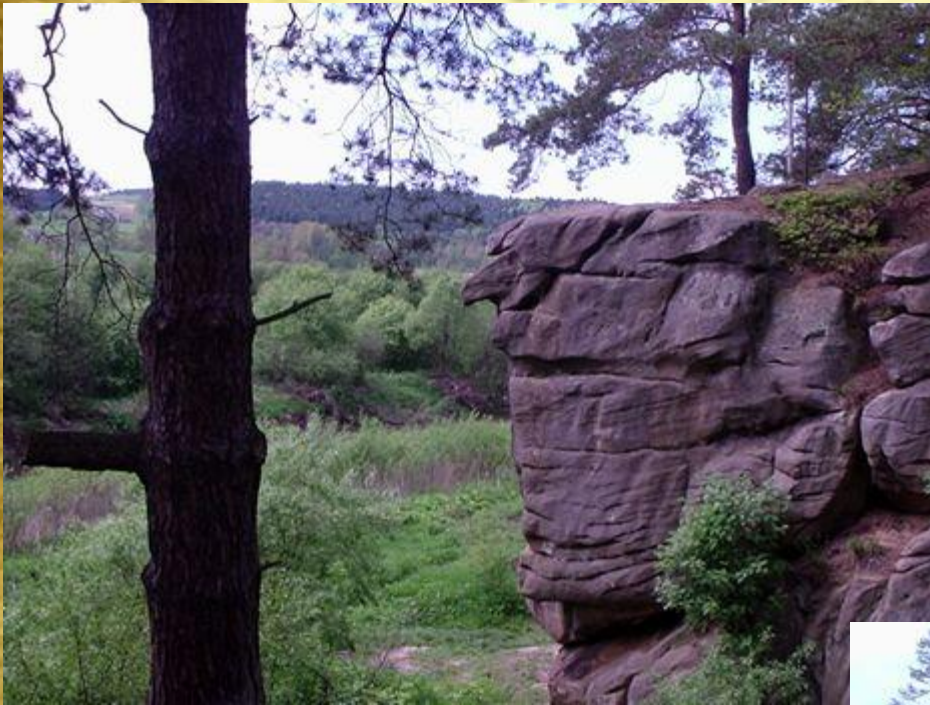

Skamieniałe Miasto skala 1:5 700

- P** - parking
- i** - tablica informacyjna
- skały

- jaskinie, tablice pamiątkowe
- 1 - jaskinia w Grunwaldzkiej Skale (dł. 17 m, wys. do 4,3 m,
- 2 - jaskinia Skamieniała (dł. 20m, wys. do 6m)
- 3 - jaskinia w Ciężkowicach I (Pajęcza)
- 4 - jaskinia w Ciężkowicach II (Krótka)

Ratusz

Czarownica

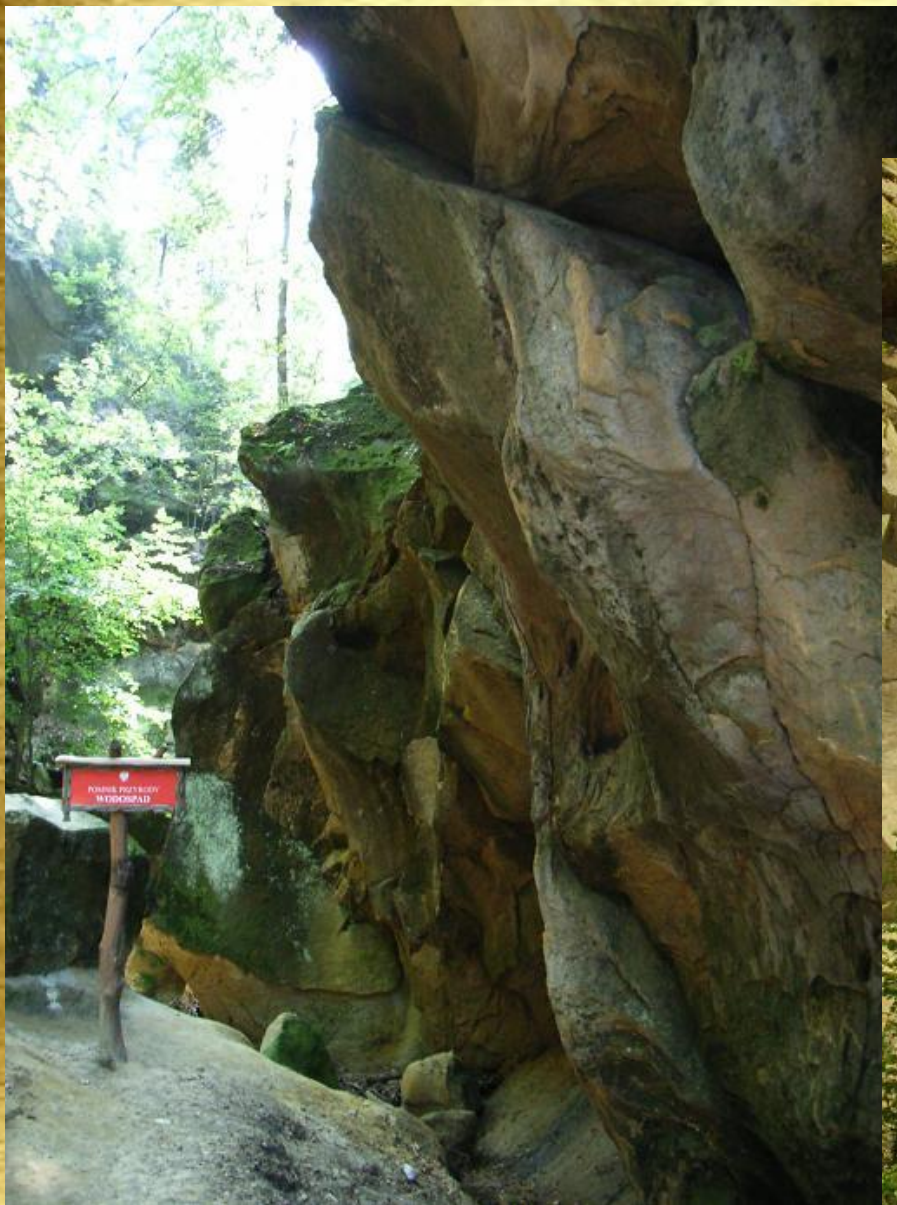

Przełom Białej w Pławnej

malownicze progi skalne na rzece Białej, przy drodze z Ciężkowic do Grybowa. Wyjątkowo szerokie w tym miejscu koryto rzeki przecinają ukośnie białe, skalne "grzebienie".

Wnętrze Sanktuarium – ołtarz główny

Kościół św. Marcina
w Gromniku

Brzanka - najwyższe wzniesienie (536 m n.p.m.) w zachodniej części głównego pasma Pogórza Ciężkowickiego. Szczyt jest porośnięty lasem i pomimo znacznego wyniesienia ponad otaczający teren (300 metrów ponad Dolinę Białej) pozbawiony widoczności. Aby wyjść bezpośrednio na wierzchołek, należy skręcić w kierunku południowo wschodnim (wąska ścieżka bez znaków), na niewielkiej polance, gdzie znak żółte napotykają znaki niebieskie z Jodłówki Tuchowskiej.

Poniżej szczytu, po wschodniej stronie, polany niewielkiego przysiółka Ratówki i drewniane schronisko. Z polany i wieży widokowej obok schroniska rozległy widok na południe (Pogórze Ciężkowickie, Beskid Niski, Beskid Sądecki). Przy korzystnych warunkach pogodowych można dostrzec szczyty Tatr Wschodnich. W lesie w pobliżu schroniska, przy żółtym szlaku turystycznym, kamienny "pomnik,, upamiętniający walki "Batalionu Barbara" AK toczony z Niemcami w czasie "Akcji Burza" w 1944 roku.

Dojazd

> z Jodłówki Tuchowskiej (1 godz.). Dojeżdżamy do skrzyżowania dróg na przełęczce pomiędzy Jodłówką Tuchowską a Olszynami. Skręcamy w lewo i stromą, wąską, ale asfaltową drogą docieramy pod schronisko. Skręcamy ponownie w lewo i żółtym szlakiem wyjeżdżamy bezpośrednio pod szczyt.

Dojście

- > z Gromnika; znaki niebieskie i żółte - 4.30 godz.
- > z Tuchowa; znaki niebieskie - 3 godz.
- > z Jodłówki Tuchowskiej; znaki niebieskie - 1.50 godz.
- > z Lubaszowej; znaki czarne i żółte - 2.30 godz.
- > z Siedlisk; znaki żółte - 3.30 godz.
- > z Ryglic; znaki niebieskie i żółte - 2.30 godz.

Polana Morgi

szczytowa hala położona przy żółtym szlaku turystycznym z Siedlisk na Brzanke. Roztacza się z niej piękny widok na rozróg Wału, Dolinę Białej i Tuchów.

W pobliżu klasztor Redemptorystów. W lesie obok klasztoru droga krzyżowa wykuta w kamiennych blokach i skalna grota z figurą Matki Boskiej.

Głowa Cukru

owalne wzniesienie (415 m n.p.m.) w południowo wschodniej części masywu góry Wał. Na wierzchołku jeden z większych c.w. z I Wojny Światowej.

Miejsce zaciętych walk pomiędzy wojskami Austro Węgier i Rosji w 1915 roku.

Rozległy widok na południe (Pasma Brzanki, Beskid Niski, Pogórze Rożnowskie), północ (Wał Rychwałdzki) i wschód (Lichwin, Mieszna Opacka).

Opis bitwy:

Nocą z 2 na 3 maja 1915 roku rozpoczęła się bitwa przełamująca linię frontu Tarnów Gorlice. 3 maja między 4 a 5 rano żołnierze 59 pułku piechoty (Salzburg), 14 pułku piechoty (Górna Austria) i 2 Tyrolskiego Pułku Strzelców Cesarskich zdobyli wzniesienie nazwane przez nich Głową Cukru (Zuckerhut). Około godziny 11, po zaciętych kontratakach sił rosyjskich, pozycje te zostały utracone. 4 maja o godzinie 3.45 Austriacy ponowili szturm i ponownie zajęli wierzchołek, po czym rozpoczęli pościg za przeciwnikiem. Walki o wzgórze pochłonęły wiele ofiar po obu stronach. Spoczywa tutaj 273 żołnierzy austriackich i 343 rosyjskich.

Soldatenfriedhof „Zuckerhut“ der ehem. Österr.-Ungar. k.u.k. Armee

In der Nacht vom 2. auf den 3. Mai 1915 begann auch in diesem Frontabschnitt die Durchbruchschlacht um Tarnów und Gorlice. Am 3. Mai zwischen 04.00 und 05.00 Uhr erstürmten Angehörige der k.u.k. Infanterieregimenter Nr. 59 /Erzherzog Rainer, Salzburg/, Nr. 14 /Großherzog von Hessen, Oberösterreich/, sowie des 2. Tiroler Kaiserjägerregimentes diese „Zuckerhut“ genannte Höhe. Nach heftigen Gegenangriffen durch starke russische Kräfte ging die Anhöhe um 11.00 Uhr des 3. Mai wieder verloren. Am 4. Mai um 03.45 Uhr konnten die Österreicher den Berg schließlich wieder erobern und die Verfolgung des geschlagenen Feindes aufnehmen. Das Ringen um diesen Berg erforderte schwere Opfer. Hier ruhen 273 Österreicher und 343 Russen.

Durch das freundliche Entgegenkommen der polnischen Verwaltung konnte das Österr. Schwarzes Kreuz-Kriegsgräberfürsorge, Landestelle Salzburg und Tirol zusammen mit den Traditionsverbänden der eingesetzten Truppenteile die aus dem Jahre 1916 stammende, stark beschädigte Gedächtnisstätte im Jahre 1992 instandsetzen.

Die Heimat hat ihre roten Söhne nicht vergessen.

Österr. Schwarzes Kreuz-
Kriegsgräberfürsorge

Liwocz - najwyższe wzniesienie (562 m n.p.m.) Pasma Brzanki, wznoszące się stromo nad Doliną Wisłoki. Na szczycie wieża widokowa i stalowy krzyż poświęcony Janowi Pawłowi II. Z tarasu wieży fantastyczny widok we wszystkich kierunkach.

Wśród rozpadlin i lasów Liwocza istnieje wiele tajemniczych zakątków i uroczysk, owianych czarami ludowych legend (min. O śpiących rycerzach).

Dojazd

> z Dębowej (2 godz.). Skręcamy na Czermną i drogą gruntową osiągamy przełęcz pod Małym Liwoczem.

Skręcamy w lewo i za znakami żółtymi, przez Mały Liwocz (463 m n.p.m.) docieramy na szczyt.

Dojście

> z Kołaczyc; znaki żółte - 2.30 godz.

> z Jabłownicy; znaki zielone - 1.30 godz.

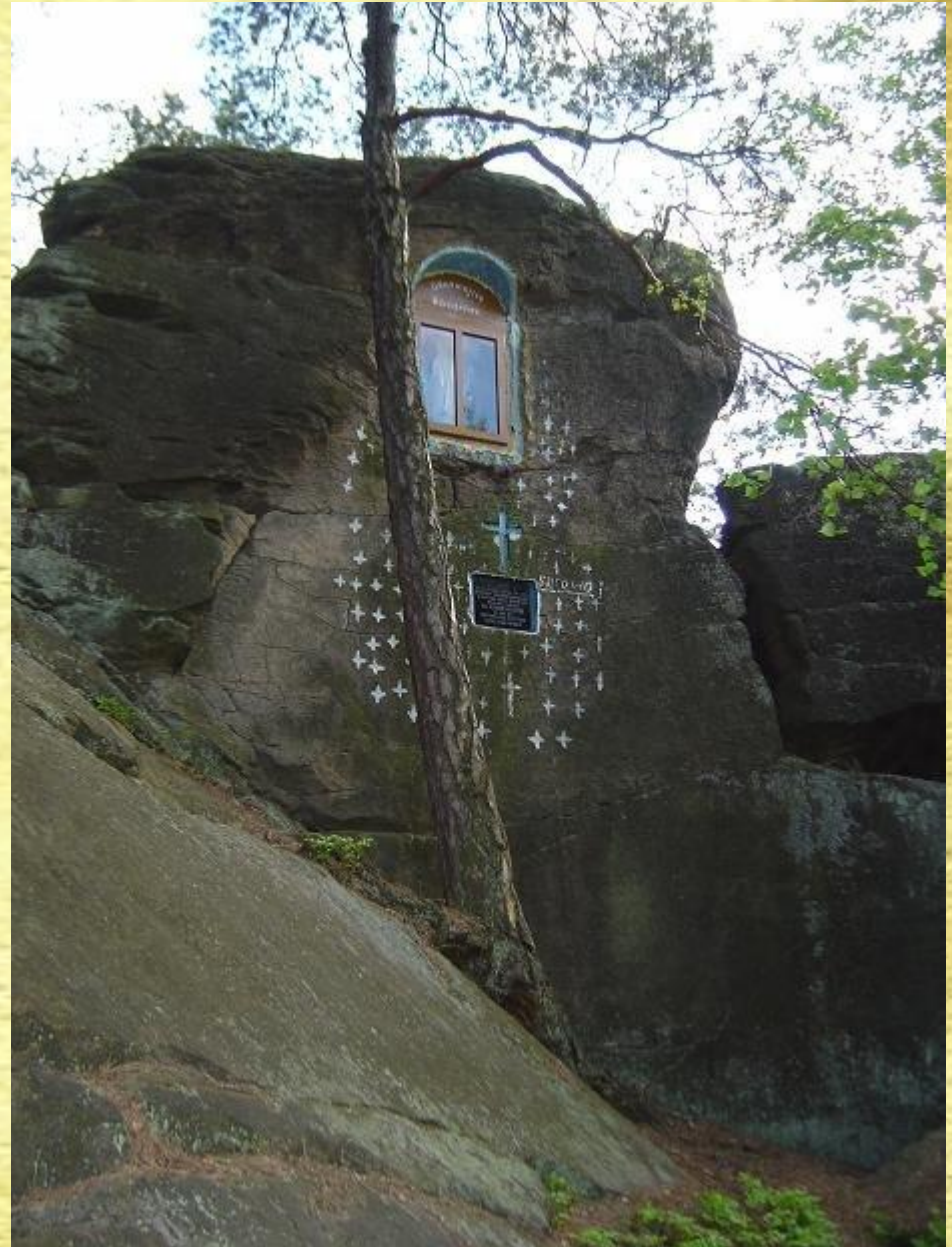
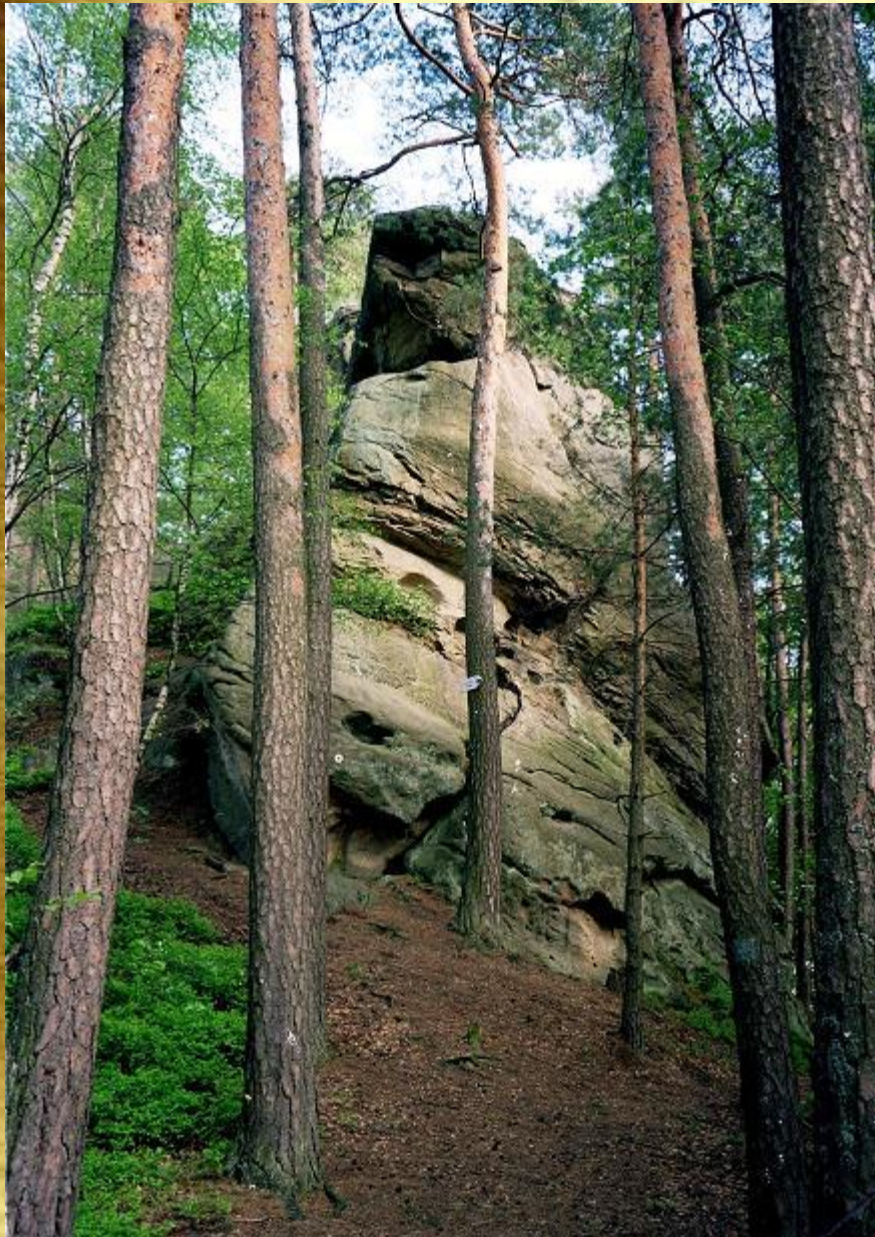

Borówki

kompleks okazałych skałek, ukrytych w sosnowo brzozowym lasu, na niewielkim kopulastym wzniesieniu w pobliżu Żurowej. Składa się z trzech skalnych baszt zbudowanych z gruboziarnistego piaskowca o wysokości około 20 metrów.

W ścianie zachodniej baszty została wmurowana niewielka kapliczka.

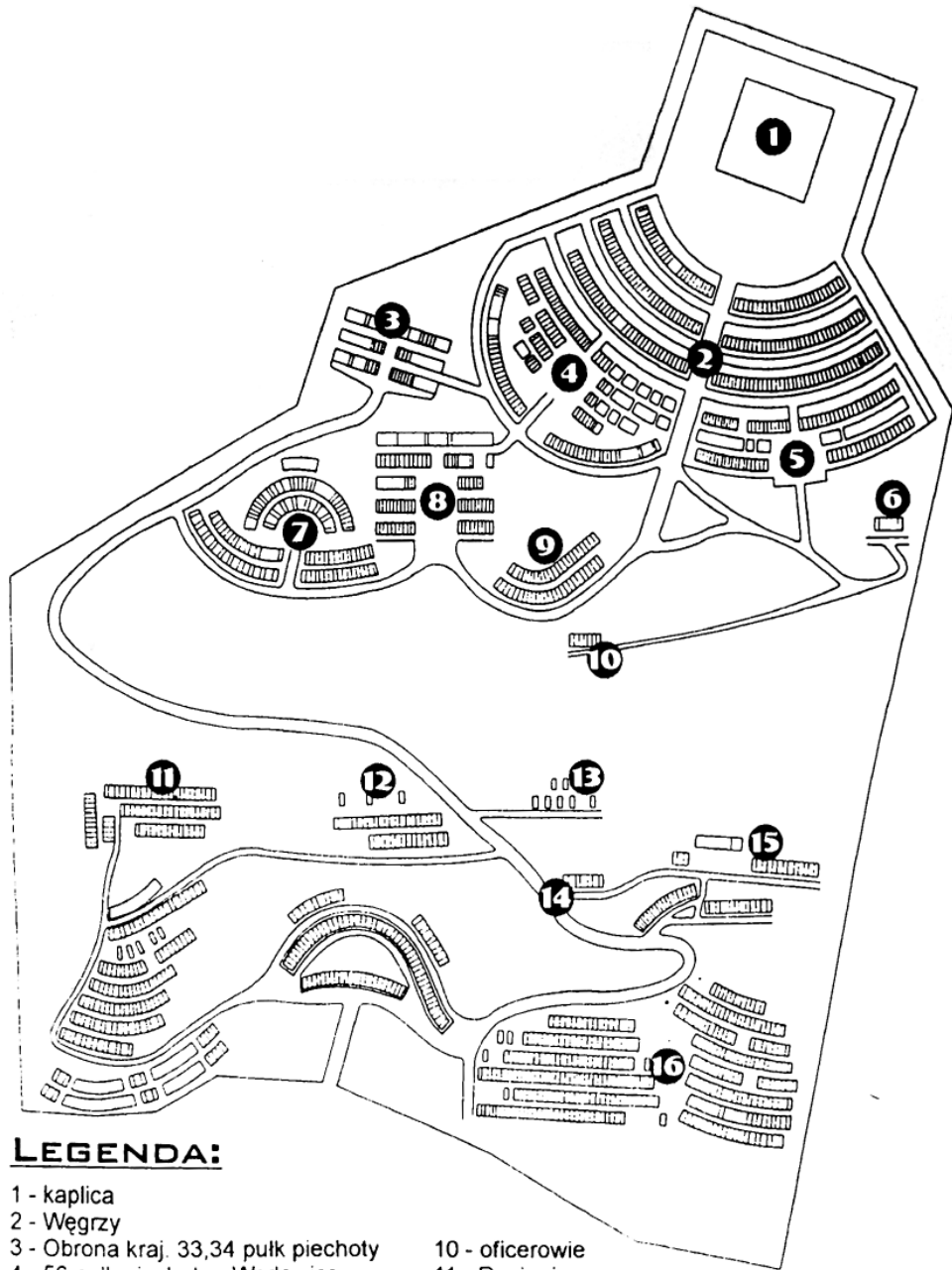

Wzgórze Pustki nad Łużną

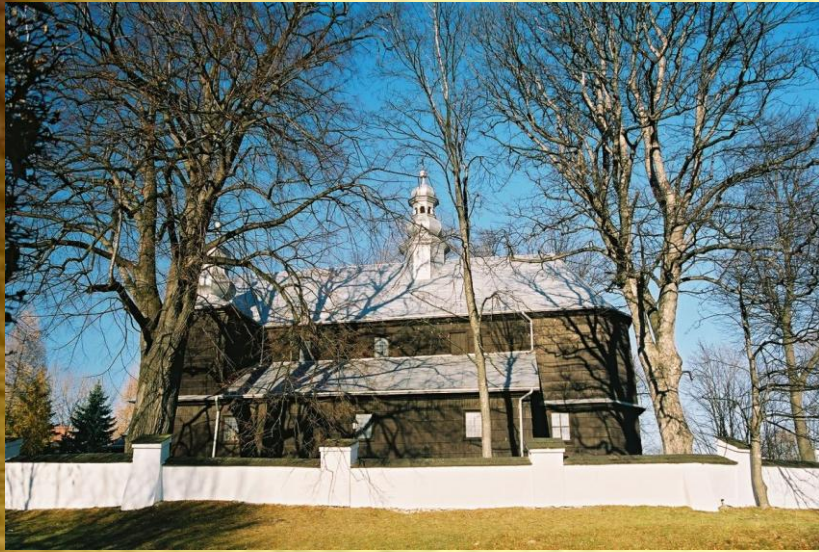

LEGENDA:

1 - kaplica	10 - oficerowie
2 - Węgrzy	11 - Rosjanie
3 - Obrona kraj. 33,34 pułk piechoty	12 - Niemcy
4 - 56 pułk piechoty - Wadowice	13 - artylerzyści
5 - 57 pułk piechoty - Nowy Sącz	14 - saperzy
6 - oficerowie	15 - nieznani Austriacy
7 - 100 pułk piechoty - Cieszyn	16 - nieznani Austriacy
8 - 20 pułk piechoty - Tarnów	
9 - żołnierze różnych pułków	

Szalowa

Szalowa - wnętrze

Pogórze Strzyżowskie (513.63) – mezoregion w południowej Polsce, wchodzi w skład Pogórza Środkowobeskidzkiego.

Obejmuje powierzchnię ok. 900 km². Część jego obszaru zajmuje Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy, a w jego składzie rezerwat przyrody Prządki. Na południu sąsiaduje z Dołami Jasielsko-Sanockimi, na zachodzie z Pogórzem Ciężkowickim (granice stanowi rzeka Wisłoka), na wschodzie z Pogórzem Dynowskim (granice stanowi rzeka Wisłok), na północy z Pradolina Podkarpacką. Najwyższym wzniesieniem Pogórza Strzyżowskiego jest Chełm (534 m n.p.m.).

Zamek z „Zemsty”

W wieku XIV na miejscu obecnego zamku w Odrzykoniu znajdował się jakiś murowany obiekt. Dokument z 1348 r. jako właściciela wymienia niejakiego Mikołaja.

Pod koniec tegoż XIV w. król Władysław Jagiełło nadaje zamek Klemensowi z Moskorzewa, który będąc podkanclerzem koronnym otrzymał go za zasługi. Wówczas zbudowano tzw. Zamek Górny. Sam król bawił wówczas w odrzykońskim zamku. Zamek Dolny, zwany też Korczyńskim, powstał w 1512 r. W 1530 r. borykający się z kłopotami finansowymi Kamienieccy (takie nazwisko nosili potomkowie Klemensa) sprzedali Sewerynowi Bonerowi część zamku, która potem stała się własnością rodu Firlejów. Zamek Górny wraz z przedzamczem zachodnim Kamienieccy również sprzedali. Ostatecznie jego właścicielem został Jan Skotnicki. To właśnie Firlejowie ze Skotnickimi prowadzili wojnę o mur graniczny, wojnę zakończoną ślubem Skotnickiej z Firlejem i hucznym weselem pojednanych rodzin. Historię tę opisał Aleksander Fredro w „Zemście”.

Burzliwa była historia odrzykońskiego zamku. Od końca XIX w. pozostaje w ruinie. Ciągłe trwają tam prace konserwatorskie i badawcze, gdyż jego mury kryją jeszcze nie jedną tajemnicę i wiele zagadek wciąż czeka na rozwiązanie

Zespół tunelu schronowego w Strzyżowie

został zaprojektowany i zbudowany przez niemiecką firmę „Organisation Todt” w okresie pomiędzy wiosną 1940r. i latem 1941r. Wchodził w skład kompleksu schronowego w Stępinie-Cieszynie i Strzyżowie – Führershauptguarier – Anlage Süd”.

W skład zespołu w Strzyżowie wchodziły: tunel schronowy dla pociągu sztabowego, bierne schrony zaplecza technologicznego, tunel instalacyjny, 1-torowa bocznica kolejowa, drewniany peron pomiędzy tunelem, a stacją kolejową oraz grobla o nieznanym przeznaczeniu. Tunel schronowy jest budowlą w całości podziemną na rzucie wydłużonego prostokąta o łącznej długości 438 m, posiada przekrój kolisty o średnicy 8,87m. Ściany boczne betonowe, w części żelbetowe. Sklepienia z cegły klinkierowej na zaprawie cementowej. Wlot i wylot tunelu zamykają żelbetowe zapory z prostokątnymi portalami o szerokości 5,4 m i wysokości 4,5 m, w których zamontowano potężne dwuczęściowe drzwi żelazne z wywietrznikami w górnej części i obudowanymi wejściami strażniczymi po obu stronach tunelu (jedyne w Polsce zachowane do dzisiaj).

W dniach 27-28.08.1941r., w związku ze spotkaniem Hitlera z Mussolinim w Stępinie, w tunelu strzyżowskim bazował pociąg sztabowy Hitlera „Amerika”. Niemiecki pociąg sztabowy zatrzymał się w tunelu również w październiku 1943r.

W 1944r. w tunel został opanowany przez partyzantów AK.

Po wojnie tunel wykorzystywany był do różnych celów, m.in. jako magazyn – lodownia Centrali Rybnej, garaż Spółdzielni Transportu Wiejskiego. W 2002 r. wykonano koncepcję adaptacji tunelu na strzelnicę wojskową. Do adaptacji nie doszło.

Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy zajmuje obszar ponad 25 tyś. ha najpiękniejszych i najbardziej wartościowych przyrodniczo terenów Pogórza.

Park obejmuje, ciągnące się od zachodu wzniesienia Klonowej Góry (540 m n.p.m.), Barda (534 m), Chełma (532 m), największe pasmo z Herbami (469 m), Czarnówkę (491 m) i Suchą Górą (591 m) oraz położone na północ grzbiety Czarnego Działu (518 m) i Brzeżanki (477m).

Na północy granice parku sięgają miejscowości Brzeziny, Wiśniowa, Wysoka Strzyżowska, Strzyżów, Lutcza, na południu – Odrzykoń, na zachodzie – Brzostek, na wschodzie – Domaradz i Wola Komborska. Ponad 70% parku stanowią lasy, w dużym stopniu ekosystemy naturalne, z przewagą jodły, buka i sosny. Rzadziej występują dąb szypułkowy, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata i modrzew europejski. W bogatej florze Parku występuje 46 gatunków górskich, a wśród nich śnieżyczka, przebiśnieg, śnieżycza wiosenna, czosnek niedźwiedzi. Ponadto 40 gatunków roślin objętych jest ochroną. m.in. widłak gwiazdzisty, skrzyp olbrzymi, paprotka zwyczajna, pokrzyk wilcza jagoda. Faunę tworzy 226 gatunków kręgowców, w tym 36 gatunków ryb, 18 – płazów, 6 – gadów. 140 gatunków kręgowców należy do podlegających ochronie. Wyjątkowo rzadkie okazy to: traszka karpacka, bocian czarny, puchacz, wilk, wydra i ryś. Chronione są także: chrząszcz, jelonek rogacz, trzmiele, motyle (paź żeglarz, paź królowej, tęczowiec.

Powiat strzyżowski

Strzyżowsko - Sędziszowski Obszar Chronionego Krajobrazu rozpościera się na północ od Strzyżowa. Charakteryzuje go duża różnorodność form terenu: wąwozy, kotliny pokryte bogatą roślinnością, jary. W pobliżu Sędziszowa w masywie Pogórza wyodrębnia się niesłychanie malowniczy Płaskowyż Zagorzyc i Szkodnej. Fauna i flora jest niemal taka sama jak w Czarnorzecko-Strzyżowskim Parku Krajobrazowym.

SZLAKI TURYSTYCZNE

Przez najciekawsze fragmenty gminy przebiegają 2 szlaki turystyczne:

zielony szlak prowadzi ze Strzyżowa w kierunku południowym przez Godową - Brzeżankę i wchodzi na grzbiet Pasma Brzeżanki, gdzie dochodzi czarny szlak turystyczny z Babicy. Z grzbietu Pasma Brzeżanki zielony szlak schodzi do Bonarówki, skąd prowadzi do ruin zamku "Kamieniec" w Odrzykoniu.

czarny szlak prowadzi z Babicy przez Lubenię, Połomię, Działy do Żarnowej. Następnie polami schodzi do doliny Stobnicy, aby stromą drogą wspiąć się na Pasma Brzeżanki. Tu czarny szlak turystyczny łączy się ze szlakiem zielonym.

Frysztak

Początki miejscowości sięgają XII wieku. Po raz pierwszy Frysztak wymieniony był w dokumencie Bolesława Wstydlwego wydanym w roku 1259, który lokował tu miasto *Freistadt* na prawie magdeburskim. Pierwotna nazwa (niem. "wolne miasto") świadczy o osadzeniu kolonistów niemieckich, którzy ulegli następnie procesowi polonizacji. Od 1340 ziemia sanocka, województwo ruskie. W 1474 Frysztak został kompletnie zniszczony przez wojska króla węgierskiego Macieja Korwina. W 1932 miejscowość utraciła prawa miejskie, mieszkańcy dwukrotnie - najpierw w 1952 r. i ponownie w 1975 r. - starali się o ich przywrócenie jednak bez powodzenia. Frysztak pomimo formalnego braku praw miejskich ma charakter małomiasteczkowy i stanowi lokalny ośrodek kulturalny i gospodarczy.

SCHRON KOLEJOWY Z OKRESU II WOJNY ŚWIATOWEJ W STĘPINIE -

CIESZYNIE - Wiosną 1940 r. Naczelne Dowództwo Wojsk Lądowych hitlerowskiego Wehrmachtu wybrało Podkarpacie na lokalizację jednej z wysuniętych kwater dowodzenia, przygotowanych dla kierowania operacją zmierzającą do opanowania ZSRR. Jeden z głównych obiektów zlokalizowano we wsi Stępina. Prace budowlane rozpoczęto w lecie 1940 r. Projektowanie i wykonawstwo spoczywało na największej niemieckiej organizacji budowlanej - Organizacji Todta. Dla zamaskowania rzeczywistego przeznaczenia inwestycji, oficjalnie przedsięwzięcie zarejestrowano jako budowę jednego z zakładów dla berlińskiej firmy chemicznej "Askania - Werke". Plac budowy objęty był ścisłą ochroną wojskowo-policyjną i dostęp do wznoszonych schronów żelbetonowych mieli tylko upoważnieni Niemcy. Łącznie zatrudnionych było ok. 3-6 tysięcy ludzi. Budowę zakończono w lecie 1941 r. Zespół schronów w Stępinie to obiekty ukryte na skalę europejską. Główny obiekt zespołu to ponad 400-metrowy schron dla pociągów sztabowych. Tory kolejowe wiodły tu od stacji w Wiśniowej. 27 lipca 1941 roku odbyło się w tym podległym Wehrmachtowi "Obiekcie Południowym Führera" spotkanie Hitlera z Mussolinim. Do dziś wiele pomieszczeń, zalanych wodą, jest niezbadanych.

27 sierpnia 1941 na lotnisku w Krośnie ląduje Adolf Hitler i Benito Mussolini, po czym udają się do wsi Stępina, gdzie spędzają obaj noc

Pogórze Dynowskie (513.64) - mezoregion geograficzny w południowej Polsce.

Zachodnią granicą Pogórza Dynowskiego jest Wisłok, na wschodzie San na odcinku od Trepczy (koło Sanoka) po Przemyśl, na północy droga Rzeszów - Jarosław - Przemyśl, a na południu Doły Jasielsko-Sanockie. Najwybitniejszymi szczytami są : Sucha Góra (591 m n.p.m.), Królewska Góra (554 m n.p.m.), Grabówka (531 m n.p.m.), Kiczory (518 m n.p.m.). W 1993 powstał Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy, chroniący na 25.784 ha najcenniejsze obszary Pogórza Dynowskiego i Strzyżowskiego. Na Pogórzu istnieje również wiele rezerwatów jak np. rezerwat Prządki. Na Pogórzu występują grądy, a w wyższych partiach buczyna karpacka, lasy jodłowo-bukowe, sosnowe, łęgi.

Prządki - rezerwat przyrody nieożywionej na Pogórzu Dynowskim, na grzbiecie jednego z wzniesień Pasma Odrzykońskiego, między miejscowościami Korczyna i Czarnorzeki (na północ od Krosna). Powierzchnia 13,62 ha, rok założenia 1957. Położony w gminie Korczyna w województwie podkarpackim.

Rezerwat obejmuje grupę ostańców skalnych, o wysokości do ponad 20 m, zbudowanych z gruboziarnistego piaskowca ciężkowickiego, który pod wpływem erozji przybrał oryginalne kształty. Poszczególne skały posiadają własne nazwy, m.in.: Prządka-Matka, Prządka-Baba, Herszt.

Nazwa rezerwatu pochodzi od legendy głoszącej, że skały są dziewczętami zamienionymi w kamień, ukaranymi za przedzenie Inu w święto.

numer wg rejestru wojewódzkiego - 9

powierzchnia wg aktu powołującego - 13,62 ha

dokument powołujący - M.P. 1957.18.143

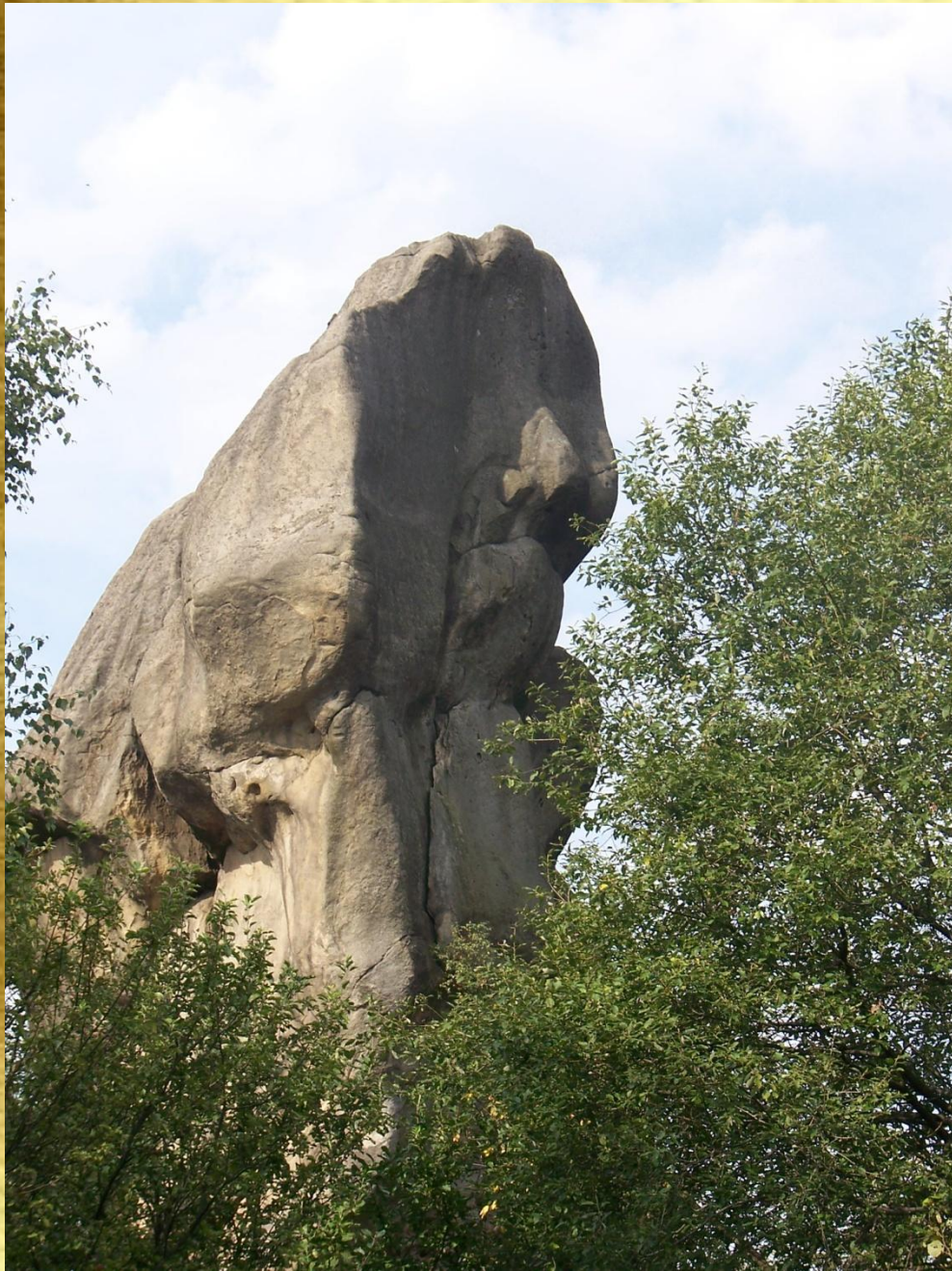
rodzaj rezerwatu - geologiczny

przedmiot ochrony (wg aktu powołującego) - grupa skał piaskowcowych wyróżniających się charakterystycznymi formami wytworzonymi wskutek erozji eolicznej

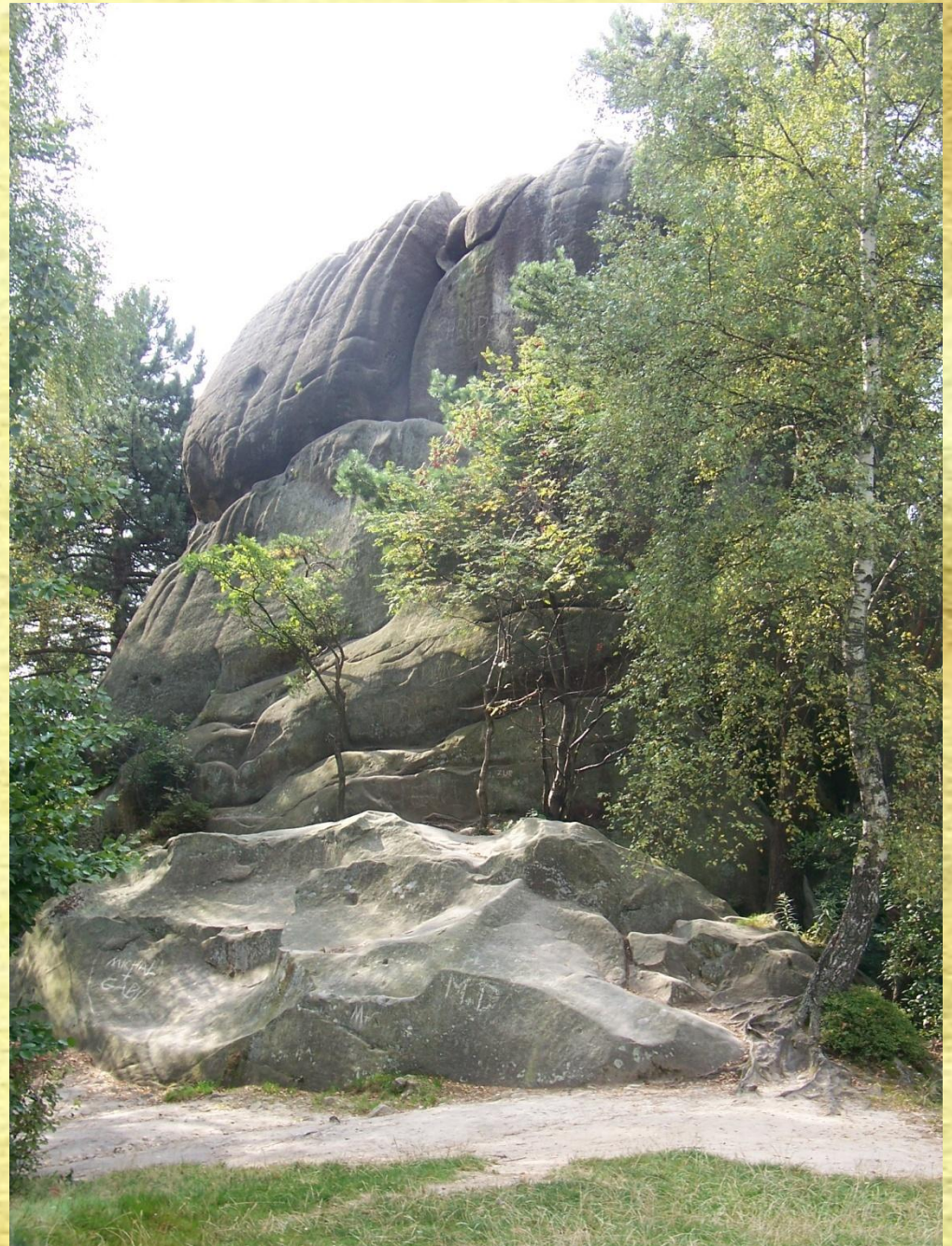

Foto by Mirosław Mazurek

Pogórze Przemyskie (513.65) jest położonym najdalej na wschód w Polsce mezoregionem pasma pogórzy i jednocześnie Zewnętrznych Karpat Zachodnich. Jego północną i zachodnią granicę wyznacza rzeka San. Na zachodzie Pogórze Przemyskie graniczy z Pogórzem Dynowskim, na południu z Górami Sanocko-Turczańskimi, na północnym wschodzie z Płaskowyżem Sańsko-Dniestrzańskim. Na wschodzie jego granicę stanowi umownie granica z Ukrainą. Południowa granica nie jest jednoznacznie ustalona; istnieje kilka wersji (doliny rzek Wiar, Łomna, Stupnica, Leszczawka, Lachówka i Tyrawski Potok lub Wiar, Krzywiec, Roztoki, Berezka, Lachówka, Tyrawski Potok; występują również inne wersje). W związku z tym teren ograniczony od północy, zachodu i południa przez dolinę Wiaru bywa zaliczany do Pogórza Przemyskiego lub Gór Sanocko-Turczańskich. Zatem za najwyższy szczyt regionu uznaje się, w zależności od przyjętych granic, Suchy Obycz (618 m n.p.m.), Kopystańkę (541 m n.p.m.) lub wzgórze Na Wysokim (586 m n.p.m.). Paweł Wład w publikacji Województwo przemyskie. Zarys geograficzny, Przemyśl 1996, tereny znajdujące się na prawym brzegu Wiaru określa się jako Pogórze Dobromilskie - osobną jednostkę nie należącą ani do Pogórza Przemyskiego, ani do Gór Sanocko-Turczańskich. Główne rzeki: Wiar, Stupnica, Jawornik, Olszanka, Jamninka. Występują tu głównie lasy mieszane. W niższych terenach Pogórza Przemyskiego rośnie grab, dąb, brzoza i sosna, w wyższych partiach: jodła, świerk i buk. Na całym Pogórzu przeważają lasy jodłowo-bukowe. Dużą część Pogórza obejmuje Park Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego. Od wielu lat planowane jest utworzenie Turnickiego Parku Narodowego.

Park Krajobrazowy Pogórza Przemyskiego powstał w 1991 roku. Zajmuje powierzchnię 618,62 km². Od 2004 rok należy do Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000 (Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków pn. "Pogórze Przemyskie"). Teren Parku obejmuje skrawki Pogórza Dynowskiego, większą część Pogórza Przemyskiego i niewielki fragment Gór Sanocko - Turczańskich.

W obrębie Parku znajduje się kilka rezerwatów przyrody:

na Pogórzu Dynowskim: "Broduszurki" (Bachórzec, torfowiskowy), "Brzoza Czarna" (Reczpol, florystyczny), "Przełom Hołubli" (Korytniki, leśno - krajobrazowy)

na Pogórzu Przemyskim: "Leoncina" (Tarnawce, florystyczny - kłokoczka południowa), "Reberce" (Wola Korzeniecka, leśno - krajobrazowy), "Krępak" (Korzeniec, leśno - krajobrazowy), "Kopystanka" (Kopyśno, leśno - krajobrazowy)

w Górach Sanocko - Turczańskich: "Kalwaria Pałacowska" (Kalwaria Pałacowska, leśno - krajobrazowo - kulturowy), "Turnica (Makowa, leśny)

Otulinę Parku Krajobrazowego Pogórza Przemyskiego stanowi **Przemysko - Dynowski Obszar Chronionego Krajobrazu** (489,14 km²). Na południu **Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu** (996,67 km²) oddziela Park Krajobrazowy Gór Słonnych od **Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Karpaty Wschodnie"**, który składa się z sześciu jednostek na obszarze trzech państw:

Bieszczadzki Park Narodowy oraz Ciśniańsko - Wetliński Park Krajobrazowy i Park Krajobrazowy Doliny Sanu (Polska)

Użański Przyrodniczy Park Narodowy i Nadsański Regionalny Park Krajobrazowy (Ukraina)

Park Narodowy "Połoniny" (Słowacja)

W latach dziewięćdziesiątych planowano utworzenie w okolicach Kalwarii Paławskiej **Turnickiego Parku Narodowego**. Park miał powstać na gruntach dawnego rządowego ośrodka łowieckiego (tereny arłamowskie). Istniało kilka koncepcji tego parku, ale ostatecznie żadna nie doczekała się realizacji.

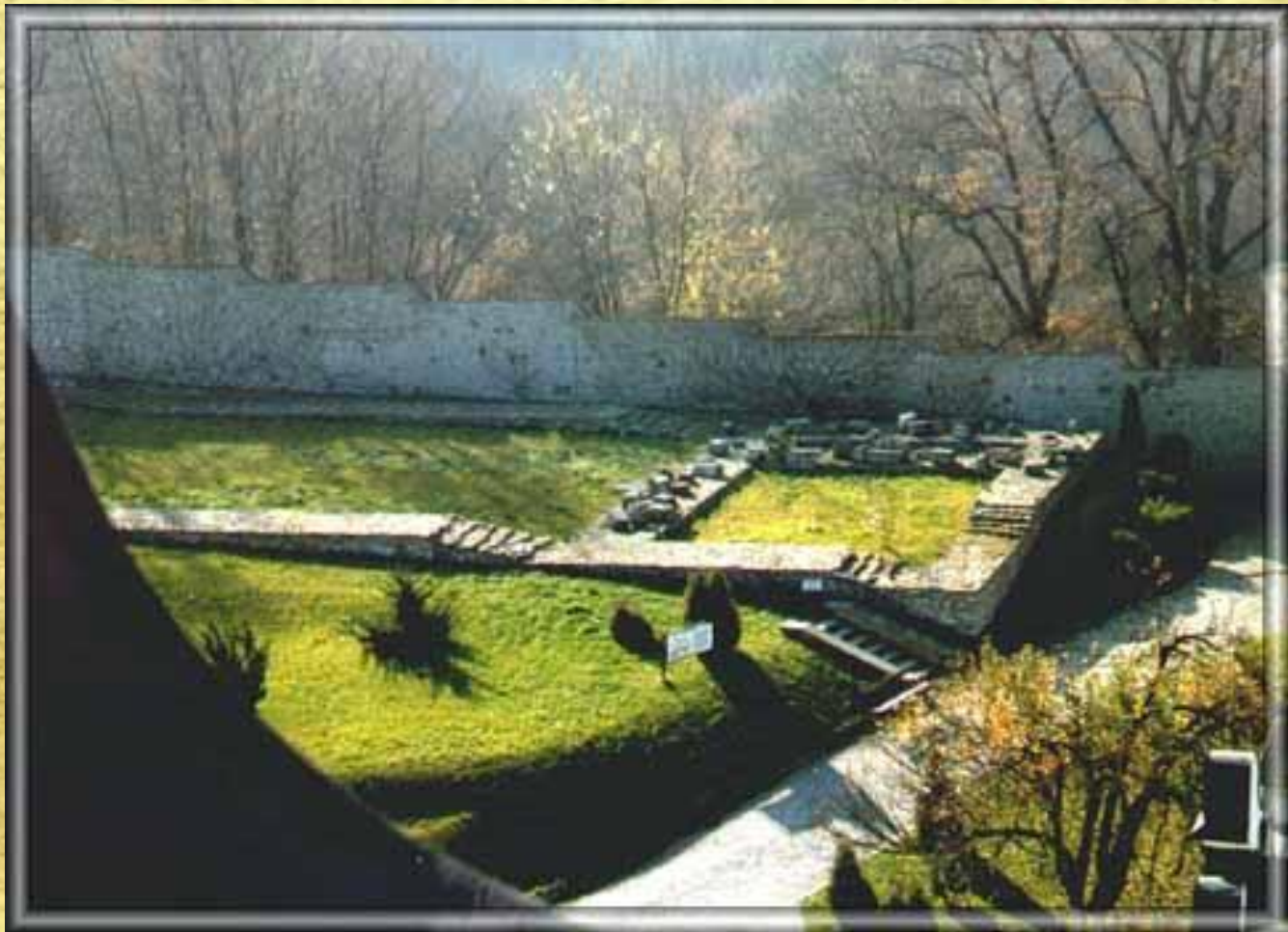

Zamek w Krasieczynie - położony na trakcie Przemyśl - Sanok, w pobliżu przeprawy przez San. Zamek w Krasieczynie należy do najpiękniejszych pomników polskiego renesansu. Jego budowę rozpoczął prawdopodobnie w 1580 roku biskup przemyski Stanisław Siecieński, potomek przybyłej tu pod koniec XVI w. mazowieckiej szlachty zagrodowej herbu Rogala z Siecina, a po nim jego stryj Jakub Siecieński, ukończył budowę jego młodszy syn Marcin w 1631 roku, piszący się już Krasicki z Siecina. Marcin Krasicki, uznawany za jednego z najwybitniejszych wówczas mecenasów sztuki w Polsce, przekształcił surowy zamek obronny, wzniesiony przez ojca, we wspaniałą, wielkopańską rezydencję. Od swego nazwiska Stanisław Krasicki nazwał zamek Krasieczynem. Tę nazwę przyjęło także, powstające obok zamku miasteczko.

Zamek, pomimo licznych pożarów i wojen, zachował prawie niezmienioną sylwetkę jaką nadano mu na początku XVII w. Wybudowany w formie czworoboku zorientowany został ścianami według stron świata. W narożach stoją cztery cylindryczne baszty: Boska, Papieska, Królewska i Szlachecka. Prostokątny, rozległy dziedziniec otaczają od północy i wschodu skrzydła mieszkalne, a od południa i zachodu mury kurtynowe zakończone piękną, ażurową attyką. Pośrodku skrzydła zachodniego, znajduje się przed bramą z bramą i kwadratowa wieża Zegarowa. Tędy, przez zwodzony, a później kamienny most prowadziła droga z istniejącego niegdyś miasta do zamku.

Architektura zamku

Jednym z najcenniejszych elementów architektonicznych zamku jest mieszcząca się w baszcie Boskiej kaplica, przyrównywana do kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu. Na uwagę zasługują również bogato rzeźbione portale, loggie, arkady i unikalne dekoracje ściennie, tzw. sgraffita (ich całkowitą powierzchnię oblicza się na około 7000 m²).

Prace budowlane prowadzone były pod kierunkiem architektów włoskich a prace zdobnicze i dekoracyjne wykonali artyści przemyscy.

Znaczenie zamku

O znaczeniu świetności Zamku w przeszłości świadczy fakt, że gościli w nim królowie polscy: Zygmunt III Waza, Władysław IV, Jan Kazimierz i August II.

Właściciele zamku

Po bezpotomnej śmierci Krasickich zamek i dobra krasieczyńskie dziedziczyli kolejno: Modrzewscy, Wojakowscy, Tarłowie, Potoccy, Pinińscy. Od tych ostatnich w 1835 roku odkupił je książę Leon Sapieha. Sapiehowie, którzy byli w posiadaniu Krasieczyna do 1944 roku przyczynili się znacznie do jego rozwoju. Przeprowadzili renowację zamku, założyli tartak, browar, fabrykę maszyn rolniczych. Aktywnie działali na polu rozwoju życia, gospodarczego i społecznego regionu.

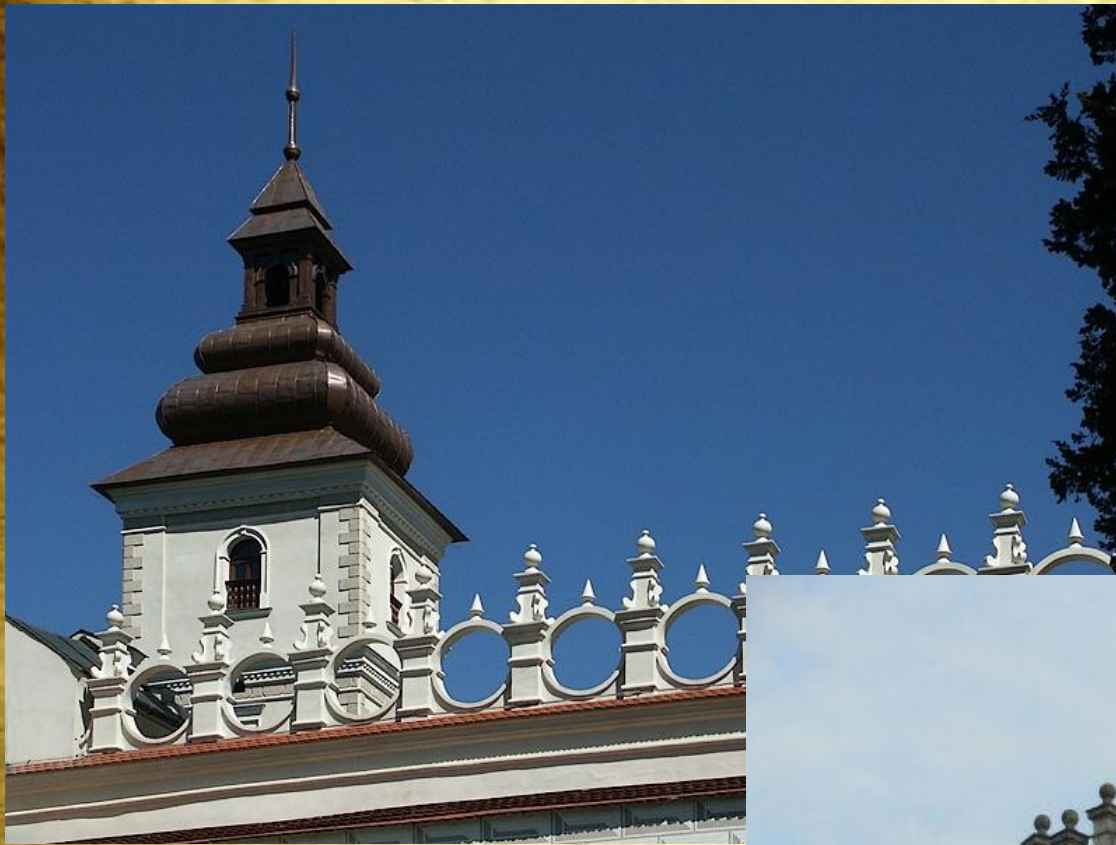
Zamek po II wojnie światowej

Po przejęciu Zamku i dóbr krasieczyńskich przez państwo, po II wojnie światowej znalazło w nim siedzibę Technikum Leśne a w latach siedemdziesiątych mecenat nad obiektem przejęła Fabryka Samochodów Osobowych w Warszawie.

Internetowa galeria www.ciekawe-miejsca.net

www.ciekawe-miejsca.net

Internetowa galeria www.ciekawe-miejsca.net

JADWIGA
z Xiążał Sanguszków
Xiężna SAPIEŻYNA
ur. 28 października 1830 r.
um. 13 czerwca 1918 r.

WŁADYŚŁAW
Xiąże SAPIEHA
ur. 30 maja 1853 r.
um. 20 kwietnia 1920 r.

ADAM
Xiąże SAPIEHA
ur. 4 grudnia 1828 r.
um. 21 lipca 1903 r.

ALEXANDER
Xiąże SAPIEHA
ur. 2 września 1773 r.
um. 8 sierpnia 1812 r.

ANNA
z Hr. Zamajskich
Xiążna SAPIEŻYNA
ur.
um. 27 listopada 1859 r.

LEON
Xiąże SAPIEHA
ur. 18 sierpnia 1802 r.
um. 11 września 1878 r.

JADWIGA
z Hr. Zamajskich
Xiążna SAPIEŻYNA
ur. 9 lipca 1806 r.
um.

Obniżenie Gorlickie (513.66) - mały mezoregion geograficzny w południowo-wschodniej Polsce.

Śródgórska, erozyjno-denudacyjna kotlina, w południowo-wschodniej części Pogórza Środkowobeskidzkiego, w tektonicznym obniżeniu (centralna depresja karpacka), między Pogórzem Jasielskim i Beskidem Niskim na południu a Pogórzem Ciężkowickim na północy, na wschodzie przechodzi w Kotlinę Jasielsko-Krośnieńską, tworząc wraz z nią tzw. Doły Jasielsko-Sanockie. Łączna powierzchnia regionu wynosi 225 km².

Rozciąga się wzdłuż doliny rzeki Ropy. Ma długość ok. 40 km i szerokość do 20 km. Zbudowana jest głównie z mało odpornych na erozję trzeciorzędowych piaskowców i łupków krośnieńskich, pokrytych madami i żwirami rzecznyymi.

W budowie Obniżenia Gorlickiego wyodrębniają się dwie części:

Kotlina Łużnej równina, niemal nie rozcięta erozyjnie (wysokość do 350 m)

Kotlina Libuszy z wyraźnym poziomem tarasowym (wysokość względna 15–20)

Region rolniczo-przemysłowy. Stanowi zachodni skraj Krośnieńsko-Jasielskiego Zagłębia Naftowego. Głównym miastem są Gorlice.

Kotlina Jasielsko-Krosnieńska (513.67) - mezoregion geograficzny w południowo-wschodniej Polsce.

Kotlina Jasielsko-Krosnieńska stanowi część Pogórza Środkowobeskidzkiego. Zajmuje szerokie, równoleżnikowe obniżenie terenu pomiędzy Pogórzem Jasielskim, Strzyżowskim i Dynowskim na północy a Pogórzem Bukowskim na południu.

Kotlina na zachodzie przechodzi w Obniżenie Gorlickie, tworząc wraz z nim Doły Jasielsko-Sanockie.

Kotlina obejmuje pas wzgórz i kotlin o wysokościach ok. 280-350 m n.p.m.: Obniżenie Łużańsko-Bieckie (300–320 m), Kotlina Jasielska (240–270 m), Kotlina Krośnieńska (ok. 260 m), Kotlina Sieniawsko-Rymanowska (320–350 m), Kotlina Haczowska (280–300 m), Kotlina Jasionowa (ok. 290 m), Kotlina Sanocka (290–300 m) i wysunięta na południe Kotlina Osiecka (ok. 300 m). Przez obszar Kotliny przepływają Wisłoka, Ropa, Jasiołka, San oraz Wisłok z licznymi dopływami.

Gleby są tu urodzajne, teren płaski lub lekko pofałdowany, dlatego cały obszar Kotliny to tereny rolnicze, zajęte pod osadnictwo już od wczesnego średniowiecza. Początki osadnictwa polskiego na prawie niemieckim dał powrót do Ziemi sanockiej Korony w roku 1340.

Kotlina jest również kolebką światowego przemysłu naftowego. W Bóbrce koło Krosna założona została w 1854 r. przez Ignacego Łukasiewicza pierwsza na świecie kopalnia ropy naftowej, zwanej wtedy *olejem skalnym*.

Sanok - skansen

Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu

utworzono w 1957 roku.

Na Muzeum składa się zabytkowy dworek z XVIII wieku, przebudowany z końcem XIX wieku oraz zabytkowy park o powierzchni ponad 3 hektarów. Stanowią one dar narodowy, przekazany Marii Konopnickiej w 1903 roku z okazji jubileuszu 25-lecia pracy pisarskiej. Dworek w Żarnowcu od 1910 r. przez 46 lat pozostawał w posiadaniu jej rodziny (przebywały tu córki poetki: Zofia Mickiewiczowa związana z Żarnowcem od lat dwudziestych do swej śmierci w 1956 r.) i Laura Pytlińska - aktorka, pseud. scen. Maria Zawiejska. W czasie okupacji Zofia udzielała schronienia i pomocy materialnej partyzantom. Dworek w Żarnowcu był siedzibą Inspektoratu AK Krosno. Jej mąż Adam Stanisław Mickiewicz został aresztowany przez gestapo w 1942 r. i zginął w Oświęcimiu. Po wojnie Z. Mickiewiczowa przyjaźniła się z Wandą Siemaszkową, która w październiku 1945 r. przyjechała do Żarnowca.

W 1956 r. spadkobiercy przekazali państwu polskiemu dworek i park w Żarnowcu na muzeum biograficzne.

W 1991 roku oddano do użytku budynek Lamusa (dawniej spichlerz), w którym mieści się część ekspozycji.

Pogórze Jasielskie (513.68) - mezoregion fizycznogeograficzny w południowej Polsce, stanowiący część Pogorza Środkowobeskidzkiego. Rozpościera się między Kotliną Jasielsko-Krośnieńską (północny wschód), Obniżeniem Gorlickim (północny zachód) i Beskidem Niskim (południe). Na niewielkim odcinku na wschodzie region graniczy z Pogórzem Bukowskim. Region jest obszarem wyżynnym osiagającym wysokość od 370 do 430 m n.p.m. , zbudowanym z piaskowców ciężkowickich i łupków krośnieńskich. Pogórze Jasielskie przecinają subsekwentne doliny rzek Wisłoki i Bednarki. Mezoregion bierze swoją nazwę od Jasła, głównego ośrodka miejskiego regionu. W miejscowości Bóbrka znajduje się skansen – Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza.

Pogórze Bukowskie (513.69) - mezoregion fizycznogeograficzny Pogórza Środkowobeskidzkiego w południowo-wschodniej Polsce.

Pogórze Bukowskie obejmuje pas wzgórz i kotlin o wysokościach na ogół od 300 do 500 m n.p.m., rozciągających się równoleżnikowo między Kotliną Jasielsko-Krośnieńską na północy a Beskidem Niskim na południu przez Pasma Bukowicy. Na zachodzie Pogórze Bukowskie poprzez dolinę Jasiołki graniczy z Pogórzem Jasielskim. Na wschodzie Kotlina Sanocka oraz Góry Słonne oddzielają Pogórze Bukowskie od Gór Sanocko-Turczańskich i Bieszczadów Zachodnich. Region jest przecięty doliną górnego Wisłoka oraz Osławy. Gospodarkę leśną na tym obszarze prowadzą; Nadleśnictwo Brzozów, Rymanów i Lesko

Architektura

Pozostałości dawnej zabudowy dworskiej m.in. ; murowane parterowe dwory z XIX wieku w miejscowościach Tarnawa Górna, Markowce, Poraż, Wola Postołowa, Czaszyn (ruiny dworu zniszczonego w roku 1915), pozostałości parków dworskich w Woli Sękowej, Pisarowcach, Pielni, Pobiednie, Nadolanach i Zboiskach. Nad Sanem, na granicy Pogórza i Gór Słonnych znajduje się zamczysko Sobień.

Miejscowości

Brzozowiec, Bukowsko, Czaszyn, Czerteż, Dąbrówka, Karlików, Kulaszne, Markowce, Mokre, Morochów, Nadolany, Nagórzany, Niebieszczany, Nowotaniec, Odrzechowa Pielnia, Pisarowce, Płonna, Pobiedno, Poraż, Postołów, Prusiek, Rudawka Rymanowska, Sanoczek, Szczawne, Tarnawa Dolna Tarnawa Górna, Wielopole, Wola Piotrowa, Wola Sękowa, Wysoczany, Zagórz Zboiska.

Rezerваты i parki przyrodnicze

Na pogórzcu Bukowskim leżą Jaśliski Park Krajobrazowy oraz rezerваты przyrody:

Kamień (nad Rzepedzią),
Przełom Osławy pod Mokrem,
Bukowica,
Źródłiska Jasiołki.

Grupy etnograficzne

Pogórzanie wschodni
Łemkowie
Dolinianie

Turystyka

Przez Pogórze przebiega rowerowy i pieszy szlak śladami dobrego wojaka Szwejka. Ponadto prowadzą tędy szlaki piesze:

- Iwonicz-Zdrój – Rymanów-Zdrój - Puławy – Tokarnia (778 m n.p.m.) – Przybyszów – Kamień (717 m n.p.m.) – Komańcza (Główny Szlak Beskidzki) 1 km poniżej szczytu Pasma Bukowicy przecina Kanasiówka (823 m n.p.m.) – Wisłok Wielki – Tokarnia (778 m n.p.m.), 1 km poniżej szczytu – Wola Piotrowa
  - Komańcza – Dołżyca – Garb Średni (822 m n.p.m.) – Kanasiówka (823 m n.p.m.) – Moszczaniec – Surowica – Darów – Puławy Górne – Besko
- W Karlikowie, Puławach Górnych działają wyciągi narciarskie.

Przez Pogórze przebiega Europejski długodystansowy szlak pieszy E8.

Gospodarstwa agro-turystyczne istnieją w miejscowościach Puławy, Tokarnia, Nagórzany, Nadolany, Nowotaniec, Bukowsko, Wola Sękowa, Wola Piotrowa, Karlików, Płonna, Szczawne, Rzepedź, Lesko, Zagórz, Poraż, Wysoczany, Zboiska, Pobiedno, Lesko, Kulaszne, Wysoczany.

Sanok – położony u podnóża Gór Słonnych i Pogórza Bukowskiego

